СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 6.45, 19.23, 12.38;
Віцебск — 6.34, 19.14, 12.40;
Магілёў — 6.34, 19.12, 12.38;
Гомель — 6.34, 19.06, 12.32;
Гродна — 7.02, 19.35, 12.33;
Брэст — 7.02, 19.38, 12.36.
МЕСЯЦ:
Апошняя квадра 19 верасня
ІМЯНІНЫ:
Вавілы, Майсея, Піліпа, Хведара, Юльяна.

ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

17 верасня 1992 г. чацвер, № 187 (21965)

ДЗЕНЬ, ЯКІ АБ'ЯДНАЎ БЕЛАРУСЬ,
ХОЦЬ І НЕ ЗРАБІЎ ЯЕ НЕЗАЛЕЖНАЙ

ПЯЦЬДЗЕСЯТ ТРЫ ГАДЫ НАЗАД ДЗЯРЖАЎНАЯ МЯЖА, ЯКАЯ НАДВОЕ ПЕРАРЭЗВАЛА БЕЛАРУСЬ, ПЕРАСТАЛА ІСНАВАЦЬ. НАШ НАРОД УЗ'ЯДНАЎСЯ. ВЫНІКАМ ГЭТАГА УЗ'ЯДНАННЯ, НА ЖАЛЬ, НЕ СТАЛА ВОЛЬНАЯ НЕЗАЛЕЖНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ДЗЯРЖАВА, АЛЕ ВЕРАСЕНЬ 1939-га НАЗАЎСЁДЫ ЗАСТАНЕЦЦА Ў НАШАЙ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ГІСТОРЫІ ЯК ЧАС, КАЛІ БЕЛАРУСЫ АБ'ЯДНАЛІ НАМАГАННІ, КАБ РАЗАМ АДСТОЙВАЦЬ СВАЕ ПРАВА ЛЮДЗЬМІ ЗВАЦЦА.

17. 09. 1939: трыумф і трагедыя

Вераснёўскія падзеі 1939 года і далейшае ўключэнне заходніх земляў Беларусі ў састаў БССР былі лёсавызначальнымі для нашага народа. У той час, калі гісторыя Айчыны паступова пазбаўляецца ранейшай міфалагізаванасці і пераасэнсоўваецца з улікам нацыянальных пазіцый, а не з пункту гледжання «старэйшага брата», узнікаюць пытанні аб іх уплыве на менталітэт беларусаў і іншых нацыянальных супольнасцей рэспублікі. Чым быў паход Чырвонай Арміі 17 верасня 1939 года—вызваленнем ці заняволеннем?

Аб'яднанне Заходняй Беларусі з БССР адпавядала нацыянальным інтарэсам беларусаў. Польскія ўлады праводзілі ў дачыненні да беларусаў «усходніх крэсаў» (менавіта так называліся заходнебеларускія землі) палітыку прымусовай паланізацыі. Для замацавання тут сваіх пазіцый ім неабходна было змяніць нацыянальны склад насельніцтва на карысць палякаў. У 1931 годзе з 4 усходніх ваяводстваў Польшчы жыло больш за 63 працэнты беларусаў, каля 16 працэнтаў палякаў, яўрэяў — 11 працэнтаў, украінцаў—4,5 працэнта, літоўцаў — 3 працэнты і рускіх — 2,2 працэнта. Невыпадкова, што генеральны камісар па выбарах Булаўскі накіраваў 8 студзеня 1932 года сакрэтную тэлеграму кіраўнікам усіх узроўняў заходнебеларускіх ваяводстваў аб забароне публікацый даных пра падзел насельніцтва па прыкмеце роднай мовы (разам са звесткамі аб раскватараванні войск). Колькасць польскага насельніцтва тут павялічвалася і за кошт перасялення з цэнтральных раёнаў Польшчы асаднікаў, чыноўнікаў, рабочых (каля 300 тысяч чалавек), і ў выніку фальсіфікацыі даных перапісу 1921, 1931 гадоў. Многія сяляне-беларусы, якія па веравызнанню былі каталікамі, на пытанне аб іх роднай мове адказвалі: «тутэйшыя», «гавару па-простаму». Пры апрацоўцы іх запісвалі ў палякі, беручы за галоўнае пры вызначэнні нацыянальнасці рэлігію. Пагроза страты беларусамі сваёй нацыянальнай адметнасці ў гэтай краіне была рэальнай. Аб гэтым яскрава сведчаць словы міністра асветы Польшчы Скульскага, якія прагучалі з трыбуны сейма: «Запэўніваю вас, паны дэпутаты, што праз якіх-небудзь дзесяць гадоў вы са свечкай не знойдзеце ні аднаго беларуса». Па нацыянальнаму руху быў нанесены знішчальны ўдар, ліквідавана навучанне на роднай мове (да сярэдзіны 1930-х гадоў з 6 беларускіх гімназій засталася толькі адна — Віленская, была забаронена дзейнасць Таварыства беларускай школы і г. д.).

Уключэнне Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны ў састаў СССР лічылася яго кіраўніцтвам адным з крокаў у напрамку пашырэння свайго ўплыву ва Усходняй Еўропе. Менавіта боязь Масквы не атрымаць абяцаных сакрэтнымі пагадненнямі з фашысцкай Германіяй тэрыторый у выніку нападу яе на Польшчу 1 верасня 1939 года і прымусіла на світанні 17 верасня пачаць паход. Безумоўна, сталінская прапаганда надавала паходу вызваленчы характар. Так, у зваротах ваенных саветаў Беларускага і Украінскага франтоў падкрэслівалася, што савецкія воіны ідуць «не як захопнікі, а як вызваліцелі... украінскіх і беларускіх братоў... ад усялякага прыгнёту і эксплуатацыі, ад улады памешчыкаў і капіталістаў». Сапраўды, жыхары Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі сустракалі чырвонаармейцаў як сваіх вызваліцеляў з хлебам-соллю, кветкамі, чырвонымі сцягамі. У польскай частцы грамадства ўступленне Чырвонай Арміі выклікала ў асноўным негатыўную і нават варожую рэакцыю. Камуністычныя парадкі, якія несла з сабой новая ўлада, звязваліся ў іх свядомасці з масавымі рэпрэсіямі, гвалтоўнай калектывізацыяй. Спрыялі гэтаму і факты рабавання з боку чырвонаармейцаў у занятых заходнебеларускіх гарадах. Іх люмпенізаваная свядомасць не магла ўспрыняць сытае і спакойнае жыццё абывацеляў былой панскай Польшчы.

Вераснёўскі паход 1939 года аказаўся не такім ужо і трыумфам, як сцвярджалі савецкія военачальнікі. Хаця яшчэ 17 верасня польскі вярхоўны камандуючы Э. Рыдз-Сміглы аддаў загад: «З Саветамі ў бай не ўступаць, толькі ў выпадку націску з іх боку ці ў выпадку спроб раззбраення нашых часцей... да якіх Саветы наблізіліся ўшчыльную; у гэтым выпадку трэба весці перамовы з

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ВОЗГЛАС

СУСТРЭЧА Ў БІШКЕКУ ПЕРАНОСІЦЦА?

Намечаная на 25 верасня ў Бішкеку сустрэча кіраўнікоў дзяржаў СНД можа не адбыцца. Такое меркаванне выказаў у інтэрв'ю спецыяльна для карэспандэнта «Інтэрфакса» кіраўнік Рабочай групы Савета кіраўнікоў дзяржаў і Савета кіраўнікоў урадаў СНД Іван Каратчэня.

Па словах каардынатара, яму па тэлефоне пазваніў Прэзідэнт Кыргызстана Аскар Акаеў і, спасылаючыся на дамоўленасць з шэрагам кіраўнікоў дзяржаў Садружнасці, прапанаваў перанесці сустрэчу ў Бішкеку на 9 кастрычніка. Кыргызскі кіраўнік матывуе гэта неабходнасцю «больш глыбока і ўсебакова падрыхтавацца да разгляду асобных пунктаў шэрагу прапанаваў у парадак дня сустрэчы», што, на думку А. Акаева, «зробіць бішкекскае пасяджэнне больш змястоўным і прадуктыўным».

В. ЗЯНЬКОВІЧ, «Інтэрфакс».

ПОШУК ПРАЦЯГВАЕЦЦА

Учора ў Мінску ў Доме афіцэраў прайшла ўстаноўчая канферэнцыя шукальнікаў Рэспублікі Беларусь, на якой прысутнічалі дэлегаты з усіх абласцей.

На канферэнцыі была заснавана «Асацыяцыя пошукавых аб'яднанняў».

Хто будзе ўзначальваць гэтую арганізацыю, стане вядома пазней. Пакуль дэлегаты сходу абралі Савет, які потым і назначыць старшыню.

Удзельнікі канферэнцыі вырашылі, што асацыяцыя атрымае назву «Народны саюз па ўвекавечванню памяці паўшых абаронцаў Айчыны і ахвяр войн», таму што яна будзе займацца пошукам астанкаў воінаў, зброі і баявой тэхнікі, пачынаючы з часоў, калі Напалеон быў на Беларусі.

Дарэчы, за сем гадоў пошукаў удзельнікамі канферэнцыі знойдзена каля 33 тысяч астанкаў загінуўшых салдат, у асноўным, праўда, у часы Вялікай Айчыннай вайны.

Пакуль што пошукі плануецца праводзіць на тэрыторыі Беларусі, але ўжо ёсць дамоўленасці аб супрацоўніцтве з арганізацыямі іншых краін.

ПРЫГОДЫ НЕМЦАЎ НА БЕЛАЙ РУСІ

Не чакалі законапаслухмяныя немцы, прытармажваючы свае фургоны каля міліцыянера непадалёк ад санаторыя «Сасновы бор» у Івацэвіцкім раёне, што трапяць у рукі зламыснікаў.

Двое ў міліцэйскай форме і яшчэ трое ў цывільным, пагражаючы пісталетамі, звязалі вадзіцеляў фірм «Рэйнеке» і «Хельмут», кінулі на задняе сядзенне, давезлі да Бабруйска... а там адпусцілі. З грузавой «Вольва» рабаўнікі ўкралі маёмасці на дзвесце тысяч марак, з платформы другой — сем аўтамашын «Мерседэс». Пакваліліся яны і на ўласныя рэчы шафёраў.

«ДАХАВЫЯ» ЗЛАЧЫНЦЫ

МАГІЛЁЎ. Новы від крадзяжоў — крадзеж і разукамплектаванне антэн з дахаў дамоў усё больш пашыраецца ў абласным цэнтры. Таму за кошт сродкаў капітальнага рамонту жылога фонду ў 1990—92 гадах работы па абсталяванню антэн на 58 дамах Магілёва выкананы паўторна, а на 8 дамах — тройчы, хаця мінімальны тэрмін службы антэннага абсталявання складае 10 гадоў. Агульныя страты ад крадзяжу антэн склалі каля 600 тысяч рублёў. Так што калі ў час паказу серыяла «Багатыя таксама плачуць» у вас нечакана знікнуць і гук, і адлюстраванне, не спяшайцеся абвінавачваць тэлевізар. Лепш лезьце на дах і лавіце зламысніка.

Гісторыю ЗША можна вывучаць і ў Мінску

МІНСК. З усталяваннем незалежнасці рэспублікі самыя нечаканыя дысцыпліны пачалі з'яўляцца ў вучэбных планах розных навучальных устаноў. Так, з новага навучальнага года ў Мінскім дзяржаўным педагагічным інстытуце замежных моў прафесар Аклахомскага ўніверсітэта Фрэнсіс Філі пачаў чытаць курс гісторыі ЗША і сучаснай палітыкі. Яго могуць праслухаць усе жадаючыя, але пры адной умове— трэба ведаць англійскую мову, бо менавіта на ёй прафесар чытае свае лекцыі.

АДЛЕГЛАСЦЬ— НЕ ПЕРАШКОДА

ТАЛАЧЫН. **(Т. Махтадуй).** Здаецца, тутэйшыя агароды больш ураджайныя, паколькі ім аддаюць перавагу зладзеі з Мінска і Барысава. За сотні кіламетраў з рэчавымі мяшкамі і кошыкамі едуць яны сюды вялікімі і малымі групамі на электрычках. У самы разгар «работы» на бульбяных плантацыях вёскі Чырвоная Горка аператыўнай групай міліцыі затрыманы рабочыя барысаўскага камбіната імя Камінтэрна М. Чорны і Н. Чорная, а таксама нідзе не працуючыя Г. Максімаў, Т. Гарох, Ж. Хаткевіч. У іх мяшках было больш чым на 6 тысяч рублёў клубняў. На гастралёраў заведзена крымінальная справа.

БНФ РЫХТУЕЦЦА ДА РЭФЕРЭНДУМУ

«Беларусь першай сярод постсавецкіх краін мае шанц перайсці да дэмакратыі мірным канстытуцыйным шляхам, захаваўшы грамадскі спакой,—гаворыцца ва ўхвале апошняга пасяджэння Сойму БНФ. Народны фронт пацвердзіў, што лічыць правядзенне рэферэндуму прыярытэтам сваёй палітычнай дзейнасці. Дзеля таго, каб мець гарантаваную перспектыву ў новым парламенце, БНФ схільны стварыць блок дэмакратычных сіл, у які ўвайшлі б лібералы, сацыял-дэмакраты, сялянская партыя, хрысціянскія дэмакраты і нацыянал-дэмакраты.

Народны фронт будзе імкнуцца забяспечыць магчымасць міжнароднага кантролю за сітуацыяй вакол рэферэндуму ў Беларусі.

У Мастах будзе новы храм

МАСТЫ. Горад на Нёмане і Зяльвянцы, здаецца, збіраецца набыць статус рэлігійнага цэнтра навакольных мясцін. Нядаўна ў ім было асвечана месца пад царкву Прасвятой Багародзіцы, прычым прысутнічаў архіепіскап Гродзенскі і Ваўкавыскі. Будаўніцтва будзе працягвацца два гады.

Дзічэем. Вершаў не чытаем. Душа паціху камянее

Экспромт у змешаным жанры з нагоды юбілею паэта Максіма ТАНКА

Шаноўныя спадарыні і спадары, людцы мае, калі вы апошні раз чыталі вершы! У школе, кажаце! Жыць, кажаце, цяжка — дарога да храма капіталізму аказалася нечакана пакручастай і звілістай — як бы не зляцець уніз, у бездань. Трымайцеся, родныя! Канешне, без вершаў пражыць можна. І без тэатра, без кіно, без музыкі, без кніг таксама. Увогуле, ці многа чалавечай істоце трэба! Крыху вады, мяса, прыкрыцца чым ад холаду і спёкі. Так, прынамсі, і жылі нашы першабытныя продкі. Амаль што так, выбачайце, прыстасоўваемся жыць і мы. А вось Ён, нягледзячы ні на што, піша вершы і спадзяецца, што яны нам патрэбныя.

НА ЗДЫМКУ: Максім ТАНК з маці (здымак 1971 г.).

...Максім Танк не выдаваў на старога і стомленага жыццём чалавека, хаця апошнім часам на яго зваліліся страшэнныя беды — раптоўная смерць дачкі і хвароба жонкі.

І цяпер, у свае 80, ён быў прыгожы, як тое магутнае дрэва, якое так і не здолелі сагнуць навальніцы і спапяліць маланкі, па-шляхетнаму далікатны з дамай.

«Дзеючая фігура нашай нядаўняй гісторыі, сведка многіх падзей, пра якія можа паведаць легендарны рэвалюцыянер, актыўны дзеяч Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі, а потым ласкава прыняты ўладамі Паэт»,— круцілася між тым безупынна ў галаве.

Яўген Іванавіч, мудры чалавек, якому ў маладосці давялося папрацаваць у газеце, а пазней у розных часопісах, пэўна, разумеючы мой журналісцкі сверб, дастаў з шафы фотаальбомы, працягнуў некалькі старых картачак.

— Гэта мы з Рыгорам Шырмам у Вільні, тут сфатаграфаваліся цэлай кампаніяй, усе маладыя — Стась Станкевіч, Вітаўт Тумаш, Шчорс. ... Лёс развёў нас, змагароў за беларушчыну,— яны апынуліся пасля вайны ў эміграцыі. Цяжка сказаць, што сталася б са мною, калі б не адзін шчаслівы выпадак.

А выпадак быў такі. У 1932 годзе, пасля вялікіх правалаў КПЗБ, Максім Танк апынуўся пад судом, заставацца на легальным становішчы было небяспечна. Сябры параілі яму перабірацца ў СССР. Малады чалавек, каб пазбегнуць турмы, рашуча перайшоў мяжу, пасля чаго апынуўся ў савецкай турме. Месяц знаходжання ў падвалах НКВД і дасюль яшчэ стрэмкай сядзіць у памяці.

— Мяне і групу камсамольцаў, якія ўцяклі з Навградчыны, трымалі ў жудасных умовах. Маладых людзей хутка паслалі на лесараспрацоўкі, а мяне ўсё правяралі і правяралі, ці не агент я дэфензівы. Высветліўшы ўсё, вырашылі зноў пераправіць у Польшчу. Чаму? У 1932 годзе было рашэнне Камінтэрна, каб трымаць толькі тых людзей, якім пагражае палявы суд ці смяротная кара. У мяне такой пагрозы не было, хаця і існавала небяспека. Я быў ужо аўтарам некалькіх вершаў, якія ўвайшлі ў хрэстаматыю заходнебеларускай літаратуры. Супрацоўнікі НКВД мяне выпрабоўвалі да апошняга моманту. У ноч, якая папярэднічала пераходу граніцы назад у Польшчу, у камеру пасадзілі нейкага хлопца, які ўвесь час паліваў граззю Савецкі Саюз. Сцярпець гэтага я не мог і дзьмухнуў яму добра. Назаўтра я перайшоў

(Заканчэнне на 2-й стар.).

Візіт С. Шушкевіча ў ФРГ

«СУПРАЦОЎНІЦТВА НАМ ПРЫЗНАЧАНА СУСЕДСТВАМ...»

Гэтымі словамі Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Станіслаў Шушкевіч пачаў гутарку з прэзідэнтам Федэратыўнай Рэспублікі Германіі Рыхардам фон Вайцзэкерам і працытаваў беларускую прымаўку: «Сусед бліжэй за сваяка». Маўляў, фактар суседства для супрацоўніцтва часта больш важкі, чым сваяцкія карані. Падтэкстаў у гэтым выразе шмат. Галоўны ж сэнс у тым, што ўзаемавыгаднае партнёрства Беларусі і Германіі не ў апошнюю чаргу дыктуецца геапалітычным месцазнаходжаннем дзвюх еўрапейскіх дзяржаў.

Пасля цёплай, па-сапраўднаму партнёрскай атмасферы, якая панавала ў час сустрэчы на зямлі Паўночны Рэйн—Вестфалія, падумалася, што ў Боне абстаноўка ў час перагавораў будзе выключна афіцыяльнай. Але памылілца ў такім меркаванні было вельмі прыемна.

Пераехаўшы раніцай са сталіцы зямлі Паўночны Рэйн—Вестфалія Дзюсельдорфа ў федэратыўную сталіцу Бон і размясціўшыся ў зручнай урадавай рэзідэнцыі «Петэрсберг», беларуская дэлегацыя накіравалася на ўрачыстую цырымонію сустрэчы. Затым пачалася карпатлівая работа — узгадненне пазіцый дзвюх дзяржаў па шырокаму спектру ўзаемадзеяння. Гутарка Станіслава Шушкевіча і Рыхарда фон Вайцзэкера, нягледзячы на тое, што распарадак рабочага дня быў распісаны літаральна па мінутах, крыху зацягнулася. Гэта яшчэ адно сведчанне ўзаемнай зацікаўленасці бакоў у перагаворах.

Адбылася гутарка Станіслава Шушкевіча з федэральным міністрам замежных спраў Клаўсам Кінкелем. Затым беларуская дэлегацыя наведала ведамства федэральнага канцлера і мела працяглую гутарку з кіраўніком ведамства Фрыдрыхам Болем. Насычанай і змястоўнай была сустрэча са старшынёй Усходняга камітэта нямецкай эканомікі Ота Вольфам фон Амеронгенам.

Васіль ВАРАБ'ЁЎ,
спецыяльна для БЕЛІНФАРМа.

БЕЛАРУСЬ—В'ЕТНАМ:

новы ўзровень адносін

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам у Рэспубліцы Беларусь Хо Хуан Нгіем уручыў учора вярыцельныя граматы першаму намесніку Старшыні беларускага парламента Вячаславу Кузняцову.

З гэтай далёкай краінай наша Беларусь мае цесныя і плённыя сувязі ўжо многа гадоў і, як запэўніў пасол у кароткай прамове, далейшае развіццё і паглыбленне дружалюбных адносін будзе з'яўляцца адным з асноўных знешнепалітычных напрамкаў дзейнасці ўрада яго краіны.

Вячаслаў Кузняцоў адзначыў, што СРВ у ліку першых на азіяцкім кантыненце прызнала незалежную Беларусь і што для палітыкаў абедзвюх краін зараз вельмі важна перанесці тыя пачуцці дружбы, якія зведваюць адзін да аднаго нашы народы, у плоскасць практычных дзеянняў.

Хо Хуан Нгіем нарадзіўся ў 1939 годзе ў правінцыі Ха Бак. З 1966 па 1992 працаваў на розных пасадах у Дзяржплане СРВ, у тым ліку ў апошнія гады—намеснікам старшыні. Мае вышэйшую адукацыю. Жанаты, гадуе дачку. Добра валодае рускай мовай і, як запэўніў прысутных пасля ўрачыстай цырымоніі, мае намер заняцца і беларускай.

Кар. «Звязды».

Вячаслаў КЕБІЧ: «БЕЛАРУСЬ З ХЛЕБАМ БУДЗЕ»

16 верасня ў Алма-Аце ўрады Беларусі і Казахстана падпісалі пакет важных дакументаў.

Напярэдадні ў самалёце, якім мы ляцелі ў Алма-Ату, журналісты размаўлялі з В. Кебічам аб становішчы з прадуктамі харчавання ў рэспубліцы. Прэм'ер-міністр быў катэгарычны: «Беларусь з хлебам будзе!» і, тлумачачы сітуацыю, расказаў:

— Ёсць сусветная норма — адна тона збожжа на аднаго чалавека ў год. А цяпер нескладаная арыфметыка. Нам трэба прыкладна 10 мільёнаў тон збожжа. 7,8 мільёна тон сабрана на нашых палях. Астатняе закупім. Дзе? Толькі не на сусветным рынку, бо там сёння просяць 120 долараў за тону. Нашы партнёры — краіны СНД і, вядома, перш за ўсё Казахстан...

На наступны дзень на прэс-канферэнцыі ў Алма-Аце В. Кебіч зноў упэўнена паўтарыў: «Беларусь з хлебам будзе!». Хоць перад гэтым у многіх узніклі сумненні, ды і плануемы дагавор з Казахстанам па закупцы збожжа сёння падпісаны не быў. У чым прычына? Сяргей Цярэшчанка — кіраўнік урада Казахстана ў эксклюзіўным інтэрв'ю карэспандэнту БЕЛІНФАРМа сказаў: «У нас збожжа яшчэ не ўбрана на даволі вялікай плошчы. Значыць, неабходна крыху пачакаць, каб ведаць дакладна, што мы маем. Але беларусам у збожжы мы ніколі не адмовім».

А крыху пазней у экспертаў з беларускага боку я высветліў: пагадненне будзе заключана ў канцы верасня.

У Алма-Аце падпісаны цэлы пакет дакументаў аб узаемным супрацоўніцтве дзвюх суверэнных рэспублік. Гэта пагадненні ў галіне цэнаўтварэння, аб транспарце, аб устанаўленні дыпламатычных адносін... Даючы ім ацэнку, Сяргей Цярэшчанка быў лаканічны: «Скажу вам даверліва, хоць і кажуць— давярай, але правярай, беларусаў кантраляваць не трэба. Яны сваё слова заўсёды трымаюць. І гэта галоўнае».

Застаецца толькі дадаць, што раніцай 16 верасня адбыліся перагаворы паміж Вячаславам Кебічам і Прэзідэнтам Рэспублікі Казахстан Нурсултанам Назарбаевым. Каля гадзіны яны гутарылі за зачыненымі дзвярамі. Пасля чаго нам паведамілі, што «абмяркоўваліся пытанні, якія маюць узаемную цікавасць».

Уладзімір ГЛОД,
спецкар. БЕЛІНФАРМа.

НА ФРАНТАХ БЫЛОГА СССР

Падарожжа з Леселідзе ў Гудауту

на фоне грамадзянскай вайны

МЯРКУЮЧЫ ПА ЎСІМ, яшчэ нядаўна тут быў санаторый. Цяпер — штаб гвардзейцаў. Двор і будынак запруджаны людзьмі ў паўваеннай форме. Зацягнуты ў рамяні прыземісты, сярэдніх гадоў мужчына аддае каманду строіцца. Каманды гучаць па-руску, хоць рускіх у страі я не заўважыў. Зрэшты, пазней усё ж убачу сярод апалчэнцаў славянскія твары, — і пра гэта не без гонару неаднойчы мне будуць нагадваць абхазцы.

Маскіровачная форма, салдацкія «хэбэ», сшытыя на скорую руку з зялёнага сукна кіцелі незнаёмага мне ўзору... Стракаты строй вызначаецца такой жа разнастайнасцю зброі, сярод якой ці не большасць — паляўнічыя стрэльбы. Экзатычны ўзвод паварочваецца і выходзіць за вароты штаба. Праз паўгадзіны гэтыя мужчыны будуць на пазіцыях, што ў некалькіх дзесятках кіламетраў ад Гудауты. І дай ім Бог заўтра такім жа строем вярнуцца назад. Толькі наўрад ці атрымаецца такім жа: звесткі аб дзесятках забітых гучаць па радыё штодня. Для тых, хто сочыць за гэтай вайной па тэлевізару, каму яна здаецца далёкай, чужой, ледзь не абстрактнай, гэта — статыстыка. Для іх, хто амаль кожны дзень хавае сябра, знаёмага, аднавяскоўца, сваяка, гэта — трагедыя, за якую яны будуць помсціць.

У адным са штабных пакояў, куды я трапіў разам з вартавым, выдзеленым мне ў праважатыя,—тлумна. Да заслоны цыгарэтнага дыму прымешваецца смурод керасінавай лямпы, якая, падобна, не гасла тут усю ноч. На стале — тапаграфічная карта, паперы, архаічнага выгляду палявы тэлефон, з трубкі якога тэлефаніст спрабуе выдзьмуць гукі. Не атрымліваецца.

Чалавек за сталом — з ускудлачанай шавялюрай, нягалены — некаторы час няўцямна глядзіць на мяне чырвонымі соннымі вачыма, вывучае пасведчанне, потым адрывіста гаворыць нешта па-абхазску вартавому.

(Заканчэнне на 2-й стар.).

Знайшлі поўнае паразуменне

Старшыня Савета Міністраў рэспублікі Вячаслаў Кебіч прыняў у Доме ўрада групу беларускіх літаратараў: старшыню Саюза пісьменнікаў Васіля Зуёнка, дырэктара Літфонду СП Нічыпара Пашкевіча, празаіка Барыса Сачанку, а таксама дырэктара выдавецтва «Мастацкая літаратура» Валерыя Грышановіча.

Адбылася гутарка па надзённых праблемах жыцця, пра лёс сучаснай нацыянальнай літаратуры. А лёс гэты, шчыра кажучы, сёння незайздросны. Шалёная інфляцыя, рост цэн балюча ўдарылі па матэрыяльным становішчы работнікаў літаратурнага цэха, мноства складаных праблем паўстала перад творчай арганізацыяй пісьменнікаў, у бядотным стане апынуліся яе ведамасныя паліклініка і Дом творчасці «Іслач».

Удзельнікі сустрэчы з прэм'ерам выказалі сваю трывогу з нагоды падзення духоўнасці ў грамадстве, чаму ў немалой ступені спрыяе засілле на кніжным рынку нізкапробнай прадукцыі, а таксама заклапочанасць той негатыўнай роляй, якую адыгрываюць пэўныя перыядычныя выданні ў справе павышэння нацыянальнай самасвядомасці і прапагандзе беларускай мовы.

Трэба адзначыць, што літаральна кожная з іх знайшла шчыры водгук з боку прэм'ер-міністра. Вячаслаў Кебіч коратка спыніўся на сучасным палітычным становішчы ў рэспубліцы, расказаў пра намаганні ўрада па выхаду з эканамічнага крызісу, асабліва падкрэсліўшы жыццёвую важнасць у гэтай справе заключаных пагадненняў з Расіяй, выказаўся за больш актыўны ўдзел творчай інтэлігенцыі ў духоўным адраджэнні нацыі. У прыватнасці, ён прапанаваў пісьменнікам непасрэдна ўключыцца ў падрыхтоўку урадавых дакументаў па развіццю культурнай сферы, па паляпшэнню матэрыяльнага становішча яе працаўнікоў.

Вячаслаў Кебіч выказаўся за тое, каб у бліжэйшы час наладзіць больш шырокую сустрэчу дзеячаў культуры і мастацтва з кіраўнікамі беларускага ўрада.

Уладзімір МАЙСЕЕЎ.
Служба інфармацыі Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь — БЕЛІНФАРМ.

Дзічэем. Вершаў не чытаем. Душа паціху камянее

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

мяжу і зноў апынуўся ў Вільні, звязаўся з падполлем. Тыя пытаюцца, чаго прыехаў, чаму не затрымаўся, не пайшоў на курсы, як Таўлай, як іншыя? Гэта ўжо сёння я разумею, што каб тады затрымаўся ў Мінску, то напэўна не ацалеў бы. Ніхто з маіх сяброў, якія з Заходняй Беларусі пайшлі ў СССР, не выжылі.

— Скажыце, а вас тады нічога не насцярожыла, не прымусіла задумацца, што адбываецца нешта не тое?

— Як магло насцярожыць, яшчэ многія сябры тады працавалі ў Саюзе? Ды не атрымлівалі мы звестак, хто дзе знаходзіцца, што на самай справе адбываецца. Першая насцярожанасць з'явілася ў мяне пасля спробы самагубства Купалы, арышту групы нашых пісьменнікаў, дзеячаў культуры. Але прэса, якая прыходзіла з СССР, друкавала прызнанні людзей, іх пакаянні. Хіба можна было ўявіць, што гэтыя прызнанні вырывалі катаваннямі?

— Ці сумяшчальнае гэта: Паэт і партыя?

— Я ўступаў у камуністычную партыю ў 1936 годзе ў Заходняй Беларусі. Яна ў той час была выказнікам нацыянальных інтарэсаў народа. Вяла барацьбу за беларускую школу, выдавала часопісы. Калі палякі сталі паланізаваць царкву і паліць праваслаўныя каплічкі, спецыяльна былі выдзелены грошы дзеячу таварыства беларускай школы, каб ён напісаў гісторыю праваслаўнай царквы заходніх абласцей Беларусі. Быць членам партыі было не тое што не выйгрышным, але і небяспечным.

Для мяне, як для паэта, крыніцай творчасці стаў нацыянальна-вызваленчы рух Заходняй Беларусі.

Арыгінальны талент і грамадскі вопыт рэвалюцыянера вызначылі самабытнасць і навізну паэзіі Максіма Танка, прынеслі ёй папулярнасць сярод радыкальнай моладзі і высокую ацэнку радыкальнай заходнебеларускай і польскай прэсы. На заходнебеларускую глебу ён пераносіць і развівае рэвалюцыйна-рамантычны купалаўскі ідэал паэта-змагара, які свядома звязвае свой лёс з прыгнечаным народам, адольвае нягоды, небяспеку, перамагае страх смерці і становіцца духоўным важаком вызваленчага руху, песняром змагання за праўду, справядлівасць і свабоду.

— А ў якія перыяды вам найбольш лёгка і плённа пісалася?

— Самы цяжкі перыяд быў пасля далучэння Заходняй Беларусі: трэба было перабудавацца, засвоіць новую тэму. Даганяць сваіх калег, якія жылі даўно ў Савецкай Беларусі, было няпроста. Праўда, тэма гераізму і барацьбы супраць фашызму ў гады вайны магла ў нейкай меры натхняць і падказваць шлях развіцця пісьменнікам і паэтам Заходняй Беларусі. Для мяне асабіста гэта быў перыяд роздумаў, пошукаў самога сябе. Пасля вайны, здавалася б, лягчэй працавалася. Адбудова краіны, гераізм, мноства самых розных тэм, якія давалі магчымасць знаходзіць свой шлях. Пасля вайны ў мяне, я лічу, быў найбольш удалы зборнік — «Каб ведалі». Там нічога не прысвячалася культу, я пачынаў ужо намацваць арыгінальныя падыходы... Але тут сталі «закручваць гайкі». Выйшла некалькі маіх слабых зборнікаў, у тым ліку «На камні, жалезе і золаце». Далей пачаў паціхеньку вызваляцца з ідэалагічных канонаў, але гэта было нялёгка. Я даваў у друк звычайна цыклы вершаў, абмяркоўваючы іх папярэдне з сябрамі. Неаднойчы Куляшоў мне казаў, што тое ці іншае можа не пайсці. Нават такая мая патрыятычная паэма, як «Сон над Нёманам», выклікала крытычныя заўвагі з боку Пракоф'ева, Дудзінцава, калі перакладалася. Ведаючы афіцыяльную палітыку, у свае падборкі я звычайна даваў адзін «жалезабетонны» верш, які павінен быў мяне ратаваць ад прыдзірак цэнзараў і строгіх ідэолагаў.

— Паважаны Яўген Іванавіч, у вас ёсць верш «Нашы шляхі», прысвечаны Наталлі Арсеньевай. Менавіта вашая паэзія рабіла стымуляцыйны ўплыў, як казала сама паэтка, на яе творчасць у 30-х гадах. Дарэчы, Наталля Арсеньева з вялікай прыязнасцю заўсёды згадвала пра Танка. Раскажыце, калі ласка, пра свае сустрэчы з ёй.

— Мы выпадкова сустрэліся недзе ў 1936 годзе ў Вільні. Сабралася беларуская інтэлігенцыя на супольную гарбатку ў інжынера Трэпкі з намерам, канешне, пачытаць вершы, пагаварыць пра літаратурныя справы. Знайшліся «сваты», якія хацелі, каб мы з Арсеньевай творча пасябравалі. Але тады мы былі надта далёкія, яна — «чыстая эстэтка», я — «змагар, барацьбіт». Нягледзячы на гэта, я напісаў прысвечаны ёй верш, Наталля таксама адказала вершам. Знаёмства наша працягвалася. У 1939 годзе Арсеньева стала працаваць у рэдакцыі «Вілейскай праўды» стыльрэдактарам, а мая жонка — машыністкай. Яны пасябравалі. Я ж быў літработнікам аддзела культуры. Так што бачыліся штодня. На жаль, пасля вайны нам ужо не давялося сустрэцца. Я чытаў нядаўна зборнік яе вершаў, выдадзены ў ЗША. Нягледзячы на сваю адарванасць ад Беларусі, Арсеньева змагла застацца беларускай паэткай.

— Ці захавалі вы свае камуністычныя перакананні?

— Паслухайце лепш верш:

«Якімі пераканаўчымі былі ўсе
довады пракрокаў, астролагаў,
шаманаў аб існаванні казачнай
краіны сонца.
Хоць потым на шляху жыцця
страчаў я шмат людзей,
якія, пераканаўшыся
ў хлуслівасці
дарожных паказальнікаў,
вярталіся, бо не знайшлі таго,
чаго шукалі.
Але, паколькі, непрадбачлівы,
я за сабой паліў масты —
не было спакусы для вяртання
— далей працягваю пошукі
загадкавай краіны, бо казкі
нават з намі не ўміраюць».

Я папрасіла Яўгена Іванавіча пачытаць яшчэ новыя вершы, ведаючы, што ён мяркуе выдаць зборнік. Паэт ні хвіліны не раздумваў, выцягнуў са стала простыя школьныя сшыткі ў клетачку, спісаныя акуратным почыркам. Голас яго то гучнеў, то падаў да шэпту, а дзіўныя спалучэнні слоў, якія нараджалі ў гэтым пустым пакоі чароўныя вобразы і абуджалі пачуцці, ляталі, як загадкавыя птушкі, народжаныя натхненнем. У гэтых вершах немаладога Паэта было ўсё: і вопыт жыцця, і майстэрства, і лёгкасць, і складанасць, і бездапаможнасць, і разгубленасць, і пакуты, і радасць — адкрытая нарасхрыст жывая душа.

Таццяна АНТОНАВА.

ПУХ ТАПАЛІНЫ

Не бойся, што нам здрадзіць сад
І што абітая раса
Сляды на мурагу пакіне.
Сягоння нават стрэхі хат
Пакрыў, бы ўзімку снегапад,
Пух тапаліны.

Глядзі, як ён ляціць, ляціць!..
Грэх ноч такую прапусціць,
Не пакідаючы хаціны.
Я ўпэўнены, што і сам Бог
Для нас наўмысна прыбярог
Пух тапаліны.

***

У наш век аўкстаманіі
І мне прыслалі
Апытальнік:
«Што для вас даражэй:
Свабода,
Дружба,
Справядлівасць,
любоў...?»
Я прыгадаў —
Святой памяці
Сваю бабку Улляну.
Калі ў яе пыталіся:
Каго яна
Са сваіх дзяцей
Найбольш любіць,
Казала:
«У мяне на руках —
Дзесяць пальцаў,
Але, які б ні параніла,
Аднолькава баліць».

ЗАМОВА АД ЗАСУХІ

Пякельная засуха!
Можа, Бог — Дождж,
Я перад табой
Вінаваты найбольш.
Бо часта ў жыцці
На цябе наракаў,
Калі да касцей
Мяне паласаваў.
За што, калі хочаш,
Мяне і карай,
Але шматпакутны
Мой край не кідай,
Вярніся — малю цябе —
І напаі
Засмяглыя дрэвы,
Палі, ручаі.
Ляціце ж ізноўку,
Аблокі, у свой час
На крылах грымотных
Вясёлак да нас!

***

Калі памёр
Змагар за волю — Байран,
Жалоба Грэцыю
Праз год не пакідала.
А ў нас —
Нат і сцягоў не прыхілілі
У дні смерці
Каліноўскага, Купалы,
Трагедыі Чарнобыля.
У гадавіны
Тваіх Галгоф
І Курапат, краіна,
хоць не забылі
У гэты час суровы
Пра пустазвонства
І дурман ідовішч.
Ды і не дзіва!
Колькі б ні шукалі,
не знойдзеце вы
У кодэксе ніводным,
Дзе гаварылася б
Аб пакаранні
За спусташэнне
Памяці народнай.

ЛАСУНУ НА ЗАМЕТКУ

Добрым артыкулам даходу стаў у калгасе-аграфірме «Рагазнянскі» Жабінкаўскага раёна кандытарскі цэх. Толькі з пачатку гэтага года выручка ад рэалізацыі яго прадукцыі перавысіла тры мільёны рублёў. А вырабляюць тут вельмі папулярныя ласункі — дражэ «Полечка» і ірыс «Прыма».

Адкрыццё цэха дазволіла таксама калгасу вырашыць праблему забеспячэння работай больш пяцідзесяці жанчын.

НА ЗДЫМКУ: прадукцыю цэха прадстаўляе рабочая Алена КЛІМУК.

Фота Эдуарда КАБЯКА. (БЕЛІНФАРМ).

Падарожжа з Леселідзе ў Гудауту

на фоне грамадзянскай вайны

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Мізансцэна так нагадвае кадры фільма пра вайну, што я міжволі адчуваю сябе сярод дэкарацый, а не сярод рэальных рэчаў. Для поўнага адчування кіношнасці ваенных атрыбутаў не хапае хіба што гукаў паветранай трывогі.

Двое ўзбоч сталі гаварыць па-руску. Прыслухоўваюся да размовы. Размаўляюць пра загінуўшага знаёмага, якога ўзрывам разнесла на шматкі, пра падпалены ўчора грузінскі танк, пра тое, што не сёння-заўтра грузіны рушаць на Гудауту...

У мястэчку за сотню крокаў ад штаба ціха, бязлюдна, трывожна. Мужчыны ў апалчэнні: ужо тыдзень, як аб'яўлена поўная мабілізацыя. Хто меў магчымасць вывезці сем'і ў Расію — зрабілі гэта. Тым, хто спазніўся, цяжэй: грузінскі дэсант высадзіўся ля Леселідзе, побач з абхазска-расійскай граніцай, і адзіная дарога, што звязвае Сухумі з Сочы, аказалася блакіраванай. Цяпер шлях — толькі па моры.

Цішыня на фоне вымершага сонечнага горада палохае і прыгнятае. Пранізліва зялёнае мора і буйная трапічная расліннасць здаюцца выпадкова трапіўшымі сюды дэкарацыямі, якія не маюць да гэтай п'есы ніякага дачынення.

...Цэнтр Гудауты. Стары дагледжаны двухпавярховы будынак пад моцнай аховай. Калі меркаваць па шыльдзе — райсавет. Прыёмная, у якой ні вокнаў, ні электрычнасці. На стале ў ахоўнікаў — керасінавая лямпа, у няпэўным святле якой цьмяна бліщчыць варанёная сталь зброі.

А за дзвярыма — святло ў шырокіх вокнах і прывычны канцылярскі свет, — з паліраванымі сталамі, стосамі папер, траскучай машынкай, тэлефоннымі званкамі.

Мяне сустракае невысокі хударлявы чалавек. Знаёмімся. Альберт Тапальян — намеснік старшыні Вярхоўнага Савета Абхазіі. Аказваецца, тут, у гэтым асабняку, працуе цяпер большая частка Прэзідыума абхазскага парламента, які пераехаў пасля таго, як у Сухумі ўвайшлі грузінскія танкі.

Тапальян пачынае размову не з Абхазіі — з Беларусі. Згадвае пра Брэст, Полацк, Слабодку. Вочы яго свецяцца непадробнай радасцю і сумам — успамінае маладосць, калі служыў у нашых мясцінах ваенным урачом.

Пра вайну выказванні рэзкія, жорсткія, катэгарычныя: агрэсія Грузіі, спроба сілай утрымаць развал малой імперыі, канец міфа пра дэмакрата Шэварднадзе.

У пакой заходзяць і падключаюцца да нашай размовы калегі Тапальяна — член Прэзідыума Вярхоўнага Савета, старшыня партыі Народны форум Сяргей Шамба і дэпутат парламента Зураб Ачба.

Дзеляцца навінамі, па маёй просьбе спрабуюць прагназаваць, як далей будзе складвацца сітуацыя.

— Грузіны не асмеляцца рухацца далей — яны здагадваюцца, чым ім гэта пагражае. Паднімецца Паўночны Каўказ, мы перакрыем усе камунікацыі. Гэта ж зробіць Дагестан, — гарачыцца Тапальян.

Ён жа расказвае, як на двухбаковых перагаворах Тэнгіз Кетавані ў прысутнасці членаў урада ў адказ на абвінавачванні ў марадзёрстве заявіў, што, пакуль яго салдаты не насыцяцца, з Сухумі не выйдуць.

Мне расказваюць пра забойствы, марадзёрствы, абстрэлы. Пераконваюць, што ў бліжэйшы час тбіліскія палітыкі сутыкнуцца з такімі ж канфліктамі ў раёнах, дзе жыве большасць мінгрэлаў, а таксама ў Аджарыі. Прарочаць палітычную смерць Шэварднадзе.

У разгар спрэчак (спрачаліся мае субяседнікі самі з сабой, я іх слухаў) у пакой зайшоў Уладзіслаў Ардзынба, лідэр абхазскага парламента. Хударлявы, высокі, гадоў сорак. У Абхазіі яго імя пачуеш на кожным кроку. Аўтарытэт сярод абхазцаў — найвышэйшы, мне не раз даводзілася пераконвацца ў гэтым.

Цвёрды ўпэўнены голас, дакладна вывераная мова, па якой без цяжкасці можна пазнаць навукоўца (Ардзынба — доктар гістарычных навук, дырэктар Абхазскага НДІ мовы, літаратуры і гісторыі). За шклянкай кампоту мы гаворым пра трагічныя здарэнні апошніх дзён. Ардзынба знешне спакойны, хоць тое, што адбылося ў Сухумі, несумненна, перавярнула ўсё яго жыццё.

— Шэварднадзе адрозніваецца ад Гамсахурдыя толькі тым, што Гамсахурдыя, што гаварыў, тое і рабіў, а гэты гаворыць адно, а робіць другое, — не шкадуе змрочных фарбаў на партрэт свайго палітычнага праціўніка Ардзынба. — Яго ўлюбёны прыём — пасля таго, як трагедыя адбылася, спасылацца на тое, што яму нічога не было вядома, або што ён не кантралюе сваіх ваенных. Яны разлічвалі, што я спалохаюся, падам у адстаўку. Ні за што. Адхіліць мяне можа толькі парламент.

І далей Ардзынба расказаў пра сваю нядаўнюю размову з Шэварднадзе па тэлефону, у час якой паабяцаў, што, калі войскі Дзяржсавета зоймуць Абхазію, гвардзейцы паднімуцца ў горы, і пачнецца партызанская вайна.

— А як ставяцца да падзей у Грузіі на Беларусі? — пацікавіўся ў мяне Ардзынба.

Я адказаў, што афіцыйных заяў наконт гэтага ў Мінску не прымалася. А ўвогуле, Беларусь пакуль што не прызнала незалежнасць Грузіі і не ўстанавіла з ёй адносін, — магчыма, гэта адбудзецца пасля парламенцкіх выбараў у Тбілісі, калі крэсла прэзідэнта зойме законна выбраны лідэр.

Ардзынба адабральна ўсміхнуўся, пачуўшы гэту, несумненна, прыемную для сябе навіну.

Я звярнуў увагу: ні на адным з маіх субяседнікаў не было вайсковай формы. І ўвогуле, у кабінеце — ніякіх атрыбутаў вайны. Мне здалося, гэтым кіраўнікі Абхазіі лішні раз хочуць падкрэсліць легітымнасць, законнасць сваёй улады — у процівагу грузінскаму Дзяржсавету, з прыхільнасцю некаторых яго членаў да партупей і эпалетаў.

ЗАЕЗДЖЫХ ГРУЗІН, якія не паспелі эвакуіравацца, абхазцы ў тыя дні часта бралі ў заложнікі. Адбывалася гэта, наколькі я мог бачыць, празаічна і будзённа, без усякага крыку і гвалту.

Вось звычайная для Піцунды карціна. Гвардзеец адпачывае на лаўцы, млява адкінуўшыся на спінку. Нікому няўцям, што з-за прыжмураных павек ён пільна назірае за тымі, хто, выходзячы са сталоўкі, ідзе міма лаўкі. Вось заўважыў некага, не паднімаючыся, кліча да сябе. Правярае дакументы. Калі пашпарт застаецца ў гвардзейца, значыць, прахожы — грузін. Каб атрымаць назад свае дакументы, ён павінен з'явіцца ў штаб, адкуль яго павязуць мяняць на абхазскіх заложнікаў. Усё надзвычай проста. І гэтак жа недарэчна.

Для мяне так і засталося загадкай, якім чынам па знешняму выгляду грузіны і абхазцы могуць амаль беспамылкова вызначаць «сваіх» і «не сваіх». Здаецца, тыя ж чорныя чупрыны, тыя ж цёмныя вочы, тыя ж жорсткія рысы твару і гордыя горскія паставы... Але падабенства гэта ўяўнае. Іх мовы, культуры, рэлігіі, звычаі — розныя, вельмі розныя. Абхазцы ад грузін адрозніваюцца прыкладна гэтак жа, як беларусы ад літоўцаў. Мовы належаць да розных груп. Этнічна абхазцы намнога бліжэй да народаў Паўночнага Каўказа. А іх рэлігійная прыналежнасць уражвае сваёй самабытнасцю. У Абхазіі не ўбачыш ні мячэцяў, ні цэркваў (за выключэннем хіба што тых, што пабудаваны яшчэ ў часы Візантыі).

— У нас ёсць свяшчэнныя месцы ў гарах, куды прыходзім, калі нам цяжка, — адказвалі мне звычайна абхазцы, калі пытаў пра іх рэлігію.

Зрэшты, некаторыя з іх лічаць сябе хрысціянамі, іншыя — мусульманамі. Але, па вялікаму рахунку, асноўная частка абхазцаў, як і іх далёкія прашчуры, так і засталіся язычнікамі, не заваяванымі ні заходнімі, ні ўсходнімі місіянерамі.

...З заложнікамі мне давялося сутыкнуцца яшчэ раз і вельмі нечаканым чынам. У адным з піцундскіх пансіянатаў, зайшоўшы ўвечары да знаёмых дзяўчат, убачыў у пакоі двух хлопцаў-грузін. Адзін з іх нерухома ляжаў на ложку і папрасіў прабачэння, што не можа падняцца для прывітання. Хлопцы нервова прыслухоўваліся да кожнага гуку за дзвярыма.

Ад таго, што нерухома ляжаў, мы пачулі гісторыю яго траўмы. Ён — тбіліскі студэнт. Колькі дзён назад, як і многіх іншых нетутэйшых грузін, яго ўзялі ў заложнікі, — тым жа цывілізаваным чынам, які я ўжо назіраў. Павезлі ў Гудауту мяняць. Чамусьці абмен не адбыўся, і іх прывезлі назад, але пашпарт яму не вярнулі. Заклапочаны студэнт вырашыў дабівацца справядлівасці. У штабе, па яго словах, абурыліся яго з'яўленню і параілі абысціся без пашпарта. А на вуліцы, калі ён ужо выправіўся ў пансіянат, ля яго нечакана спыніліся «Жыгулі», і невядомыя абхазцы паклікалі ў адчыненыя дзверы:

— Ты шукаў пашпарт? Зараз аддамо.

У машыне ён спіной адчуў аўтаматны ствол і зразумеў, што шанцы ўбачыць пашпарт у яго невялікія.

Яго і прыяцеля адвезлі ў горы, паставілі ля абрыву... Але не стралялі — спіхнулі ў цясніну. Чапляючыся за калючкі і кусты, яны падалі з дзесяціметровай вышыні. Потым няшчасны студэнт з дапамогай сябра, які абышоўся меншымі калецтвамі, дабраўся да бліжэйшага паселішча, знайшоў дом, у якім жылі грузіны...

Мне было дзіўна, што расказчык увесь час перапыняецца, каб прыслухацца да цішыні за дзвярыма. Было чуваць, як у суседні пакой пастукалі, загадным голасам папрасілі адчыніць. Наш расказчык папоўз пад коўдру, яго прыяцель збялеў, пачаў хрысціцца і шаптаць словы малітвы.

Я выйшаў з пакоя. На калідоры ля дзвярэй аднаго з нумароў стаяў гвардзеец з абрэзам. Другі ў гэты час быў унутры. Па ўсім відаць, шукалі грузін...

Для студэнта ўсё закончылася больш-менш удала. Я пазней бачыў яго на ваенна-транспартным караблі, што эвакуіраваў адпачываючых з Піцунды. Карабель паўсутак стаяў на рэйдзе. Уначы нехта пусціў чутку, што абхазцы прыплылі на шлюпцы, вылоўліваюць грузін. Бядак-студэнт са сваёй скалечанай спіной усю ноч праляжаў пад сталом у кубрыку.

У ПІЦУНДЗЕ кожны газетны кіёск нагадваў мне пра Беларусь гістарычнымі раманамі Кастуся Тарасава. Свежыя газеты ў Абхазію ў гэтыя тыдні не паступалі, так што выбару ў чытанні ў курортнікаў было мала. Бралі Тарасава. І потым нават можна было пачуць на ўзбярэжжы, як абмяркоўвалі. Я, хоць і паспрабаваў — не здолеў высветліць прычыны такой цікавасці абхазскага «Саюздруку» выключна да творчасці беларускага гісторыка. Хутчэй за ўсё, гэта было звычайнай выпадковасцю.

...Флагшток над пассаветам першыя дні пуставаў. Потым на ім з'явіўся новы дзяржаўны сцяг Абхазіі — мудрагелісты, на манер амерыканскага — зорна-паласаты. Зялёна-белыя палосы з чырвоным прамавугольнікам ля дрэўка. У прамавугольніку — выява белай далоні і сем зорачак. Сем зорачак — даведаўся, — гэта сем гарадоў Абхазіі. А пра белую далонь знаёмыя абхазцы нічога пэўнага сказаць не маглі. У апошнія дні нашыўкі з белай далонню і зялёныя павязкі на галовах з'явіліся ў многіх абхазскіх гвардзейцаў. Новая сімволіка з першых дзён жыцця замацоўваецца крывёю.

Сцяг для пассавета — ведаю, — шылі жанчыны-абхазкі. Яны ж пяклі хлеб для гвардзейцаў. Хлеба ў апошнія дні жніўня стала не хапаць, — нават тым, хто адпачываў у пансіянатах, выдавалі толькі па дзве вузенькія лустачкі лавашу. Хоць усе бачылі, што да гэтых жа пансіянатаўскіх сталовых рэгулярна пад'язджалі гвардзейцы і грузілі ў машыны свежаспечаны хлеб. Ніхто не пярэчыў.

Жанчыны ж у тыя дні збіралі медыкаменты, аптэчкі. Бачыў, як усё гэта зносілася ў пассавет, раскладвалася па скрынках.

...У гэтыя цудоўныя дні «бархатнага» сезона на выдатных пляжах чарнаморскага ўзбярэжжа Абхазіі ўпершыню пасля другой сусветнай вайны ніхто не адпачывае. Там грыміць грамадзянская вайна. І яшчэ доўга ў перадгор'ях Каўказа будуць гучаць стрэлы і гінуць людзі. Нягледзячы на неаднаразовыя пагадненні аб перамір'і, падпісаныя ў Сочы, Адлеры, Маскве. Вось і апошняя дамоўленасць аб размежаванні канфліктуючых бакоў па рацэ Гуміста парушана. Страляюць у Гагры, Верхняй Эшэры, Ачамчыры. Лініі фронту ў Абхазіі няма — названыя вышэй паселішчы знаходзяцца ў розных канцах рэспублікі. Многія назіральнікі ўскладаюць віну за перастрэлкі на ўзброеныя фарміраванні Канфедэрацыі горскіх народаў. Але не варта забываць, у адказ на якую акцыю Грузіі аб'ядналіся народы Паўночнага Каўказа.

У гэтай вайне, як і ў іншых рэгіянальных канфліктах на прасторах былога СССР, не будзе пераможцаў і пераможаных. Мір прыйдзе сюды пасля таго, як спрацуе фактар стомленасці, — калі ўсім канфліктуючым бакам стане відавочнай бескарыснасць далейшага ўзброенага супрацьстаяння. Хочацца спадзявацца, што Грузіі, якая ўжо мае сумны вопыт нядаўняй грамадзянскай вайны з Паўднёвай Асеціяй, не спатрэбіцца на гэта шмат часу. Тым больш, што да парламенцкіх выбараў у Тбілісі застаюцца лічаныя тыдні.

На першы погляд, цяжка гаварыць аб уроках абхазскай трагедыі для Беларусі. Тым не менш, ні адна з маладых краін Усходняй Еўропы не застрахавана ад міжэтнічных канфліктаў. Полымя міжнацыянальнай варожасці можа ўспыхнуць ад самай бяскрыўднай іскры. Ва ўмовах Беларусі з яе каласальнымі запасамі звычайных узбраенняў любы падобны канфлікт меў бы непрадказальныя вынікі. (Сцены ваенных гарадкоў, як паказаў вопыт, не служаць перашкодай для распаўзання зброі ў час такіх сутычак).

...Карабах, Прыднястроўе, Асеція, Таджыкістан... Балюча ўсведамляць, але на гэтым трагічны спіс наўрад ці завершыцца. Веру, што ў ім ніколі не будзе значыцца Беларусь. Але адной веры мала. Трэба ведаць, што нас чакае ў выпадку памылкі. І не памыліцца, калі настане час выбіраць тых, хто мае права аддаць загад на прымяненне зброі, але ні ў якім разе не павінен дапусціць таго, каб давялося гэтым правам карыстацца.

Валянцін ЖДАНКО, спецыяльны карэспандэнт «Звязды».

Леселідзе — Піцунда — Гудаута.

ЭКАЛОГІЯ І МЫ

Беларускае Паазер'е: перспектывы квітнеючага краю ці хворай зямлі?

Вучоныя б'юць трывогу: адбываецца даволі няўмелае ўмяшанне ў тонкі экалагічны арганізм Паазер'я. А гэта амаль трэць тэрыторыі рэспублікі: практычна ўся Віцебшчына, паўночны ўсход Гродзенскай і частка Мінскай абласцей. Па ўплыву на клімат Беларусі яго можна ставіць адразу пасля вільготнага дыхання Балтыкі, настолькі тут вялікае воднае люстэрка.

Аглядальнік «Звязды» гутарыць з акадэмікам-сакратаром Аддзялення хімічных і геалагічных навук АНБ, дырэктарам Інстытута праблем выкарыстання прыродных рэсурсаў і экалогіі І. ЛІШТВАНАМ.

— Адразу ж давайце падкрэслім важную акалічнасць. Чарнобыль нам папсаваў трэць тэрыторыі. На ўвесь рост паўстала задача павышэння прадуктыўнасці чыстых зямель. Зусім апраўдана погляды спецыялістаў звярнуліся ў бок Паазер'я. Там — зноў ледзьве не трэць тэрыторыі рэспублікі. Але вельмі неўпарадкаваная. Няхай на нас не крыўдуюць за такое вызначэнне мясцовыя аграрнікі. Каб чытачу былі зразумелы ўмовы, у якіх ім даводзіцца працаваць, накідайце хоць бы штрыхамі «партрэт» краю.

— Край надзвычай багаты, кажучы па-расійску — «благодатный». Яго «візітная картка», бадай, азёры — звыш трох тысяч. Але ж рэльеф — то ўзвышша, то нізіна, то града! Шмат забалочаных і балотных глеб. Больш палавіны зямель — пераўвільготненыя. І амаль паўсюдна засмечаны валунамі розных памераў. Дадайце сюды хмызнякі, якія займаюць больш палавіны пашы, стракатасць глебавага покрыва. У выніку склалася дробная контурнасць сельгасугоддзяў, не надта разгонішся на «Кіраўцы».

— Панацэя знойдзена даўно — меліярацыя. Але спецыялісты сцвярджаюць, што традыцыйныя яе прыёмы тут малаэфектыўныя. Асабліва абрэзкавая меліярацыя, выхапліванне асобных участкаў з агульнай экасістэмы. Тым не менш, здаецца, ідзе менавіта такое меліяраванне...

— І яно не дае жаданага эфекту. Бо схемы меліярацыйнага пераўтварэння практычна не ўзгадняюцца з іншымі схемамі і праектамі. А бывае і так, што меліяруюць амаль без праектных распрацовак, гаспадаркам здаюць незавершаныя аб'екты. Не заўсёды пасля асушальнай гідрамеліярацыі робіцца акультурванне глебы, якое павінна тут адыгрываць галоўную ролю.

Вельмі кідаецца ў вочы недастатковасць прыродаахоўных мерапрыемстваў. Малым рэкам спрамляюць рэчышчы. Неачышчаныя дрэнажныя воды скідваюць у рэкі і азёры, таму што няма (ці мала) сажалак-адстойнікаў. Змыванню прадуктаў эрозіі і біягенных элементаў садзейнічае тое, што землі ўзворваюцца ажно да ўрэзу рэк. Асабліва «спрыяюць» жывёлагадоўчыя комплексы, што не маюць бетонных сховішчаў для арганікі і ачышчальных збудаванняў. Каб была адзіная рэгіянальная схема прыродаахоўных мерапрыемстваў, яна прадугледжвала б стварэнне і размежавальных палос, і заказнікаў, і рэзерватаў, і міграцыйных калідораў, і г. д.

Трэба істотна перабудоўваць усю стратэгію земляробства ў Беларускім Паазер'і. А таму не абысціся без навукова абгрунтаванай канцэпцыі меліярацыйнага будаўніцтва.

Яшчэ летам 1990 года экалагічная камісія акадэміі і яе навуковы савет па праблемах Палесся прызналі немэтазгодным правядзенне гідрамеліярацыйнага асушэння новых зямель без такой канцэпцыі. Нашы пратэсты пакуль што нікога не спынілі. Па даручэнню Савета Міністраў у Паазер'і падбіраюцца аб'екты меліяравання, якія павінны да канца 1995 года ўвесці ў сельскагаспадарчы абарот прыкладна 400 тысяч гектараў. Мяне асабіста такі размах трывожыць.

— Гаворачы аб неабходнасці навуковай канцэпцыі меліярацыі ў Беларускім Паазер'і, вучоныя сёння могуць прапанаваць нейкія новыя падыходы?

— Маючы на ўвазе не толькі павышэнне прадуктыўнасці зямель, але і захаванне іх экалагічнай устойлівасці, мы лічым, што час перагледзець некаторыя нарматыўна-планіровачныя крытэрыі меліярацыі. У прыватнасці, варта адчувальна знізіць каэфіцыент выкарыстання зямель. Высокі сённяшні каэфіцыент (ад 0,86 да 0,98) арыентуе толькі на сельскагаспадарчае, прытым інтэнсіўнае, выкарыстанне ўпарадкаваных угоддзяў. Яго зніжэнне і тэрытарыяльная дыферэнцыяцыя дазволяць захаваць унутры меліяраваных ландшафтаў прыродаахоўныя аб'екты, у тым ліку дробнамасіўныя ўчасткі лесу, парослыя хмызняком і затарфаваныя катлавіны. Не здзіўляйцеся, і затарфаваныя таксама. Мы прыйшлі да разумення, што ўсё створанае прыродай патрэбна і суцэльнае вынішчэнне балот было памылкай. Парушылася раўнавага функцыяніравання падземных патокаў грунтавых вод, што складвалася стагоддзямі.

Нам не трэба імкнуцца зрабіць з Віцебшчыны казахстанскую цаліну з яе прасторамі. Існуе паказчык неаднароднасці глебавага покрыва, і ён можа служыць арыенцірам, дзе і што размяшчаць. А значыць, як палепшыць зямельна-водныя рэсурсы. Калі каэфіцыент неаднароднасці звыш 30-ці, то такія ўчасткі трэба адводзіць пад лясныя насаджэнні (ці пакідаць іх, калі яны ёсць). Ад 15 да 30 — пад шматгадовыя травы, менш за 15 — пад ворыва. І толькі на перспектыўных (ворных) масівах ёсць сэнс праводзіць меліярацыйныя мерапрыемствы. Першачарговымі аб'ектамі меліярацыі павінны стаць прыродныя комплексы, на якіх ёсць магчымасць атрымаць з гектара звыш 50 цэнтнераў кармавых адзінак. І я не чапаў бы пакуль што тэрыторыі, дзе і на 20 цэнтнераў не выйдзеш.

Больш рацыянальным павінна быць прасторавае размяшчэнне плануемых меліярацыйных аб'ектаў. А акцэнты варта рабіць не столькі на будаўніцтве асушальна-ўвільгатняльных сістэм, колькі на аграхімічным, агратэхнічным і культуртэхнічным паляпшэнні зямель. Адным словам, уся справа ў тым, каб сапраўды змяніць падыходы. І на аснове апошніх навуковых і праектна-тэхнічных даследаванняў перагледзець складзеную яшчэ ў 1978 годзе схему комплекснай меліярацыі зямель басейна Заходняй Дзвіны.

Год назад Белгіправадгасу даручылі нарэшце ўдакладніць генеральную схему асваення прыродных комплексаў усяго Беларускага Паазер'я. А навуковае абгрунтаванне яе перадалі Беларускаму экалагічнаму саюзу, які наняў, можна сказаць, у прыватным парадку групу вучоных з розных інстытутаў і дзяржаўнага універсітэта. Атрымалася, што самі інстытуты, у тым ліку акадэмічныя, засталіся ўбаку і не адказваюць за змест і эфектыўнасць ідэй сваіх супрацоўнікаў, якія ўвайшлі ў творчы калектыў. Гэта было б яшчэ паўбяды, але Белгіправадгас ужо вядзе свае работы, а навуковага абгрунтавання пакуль што няма.

Мы звяртаемся да практыкаў, да кіраўнікоў мясцовых органаў: спыніце сляпую меліярацыю. Каб не загубіць унікальны край — Беларускае Паазер'е. Барані яго Бог ад лёсу Палесся — той жамчужыны, якую мы не зберaглі.

— Іван Іванавіч, сёння адных заклікаў недастаткова. Іх, як правіла, мала хто чуе.

— Свае прапановы экалагічная камісія АНБ накіравала ў адпаведную камісію Вярхоўнага Савета. Разлічваем, што там да іх паставяцца сур'ёзна.

Уладзімір ХІЛЬКЕВІЧ.

РОЗГАЛАС

ІНФАРМАЦЫЯ ДЛЯ РОЗДУМУ:

«ДЭФІЦЫТ»

Аперацыю «Дэфіцыт» правялі нядаўна органы ўнутраных спраў рэспублікі. Усяго праверана 7.378 гандлёвых аб'ектаў на тэрыторыі Беларусі.

Парушэнні выяўлены на кожным чацвёртым. Знойдзена тавараў, утоеных ад свабоднай рэалізацыі, амаль на 3 мільёны рублёў, узбуджаны 264 крымінальныя справы.

У Мінску выяўлена 96 гандлёвых злачынцаў, на Магілёўшчыне—58, на Брэстчыне і Гродзеншчыне — менш, хаця аб'ектаў там было праверана па колькасці больш.

На «Інтэграле» збіраюцца скараціць 10 тысяч чалавек

МІНСК. Ад пагрозы масавага скарачэння не менш «грамадзянскіх» прадпрыемстваў пакутуюць прадпрыемствы абароннай прамысловасці. Вось і на адным з гігантаў «абаронкі» — НВА «Інтэграл» у сувязі з цяжкім эканамічным становішчам адміністрацыя завода імя Дзяржынскага звярнулася ў прафсаюзны камітэт аб'яднання з паведамленнем аб скарачэнні з 1 лістапада 30 працэнтаў працоўных. Аднак прафком рашуча выступіў супраць гэтай непапулярнай меры і папярэдзіў дырэкцыю аб'яднання аб тым, што не згодны на звальненне работнікаў па скарачэнню штатаў, пакуль адміністрацыя не зробіць справаздачу на канферэнцыі працоўнага калектыву аб выкананні калектыўнага дагавора і антыкрызіснай праграмы. Дарэчы, на «Інтэграле» планаваліся масавыя скарачэнні — каля 10 тысяч чалавек, аднак на трохбаковых перагаворах Дзяржкампрама РБ, прафсаюза і генеральнай дырэкцыі аб'яднання вырашана звярнуцца за дапамогай да ўрада рэспублікі, каб не дапусціць беспрацоўя.

НА АДПАЧЫНАК — У БЕЛЬГІЮ

ГОМЕЛЬ. 80 дзяцей з радыяцыйных раёнаў Гомельскай вобласці накіраваліся ў Бельгію, дзе на працягу месяца яны будуць жыць у сем'ях бельгійцаў. Для перавозкі выкарыстоўваюцца самалёты ВПС ЗША, на якіх дзеці вернуцца і назад. Усяго ў рамках гэтай дабрачыннай праграмы плануецца аздараўленне 725 беларускіх дзяцей ва ўзросце ад 5 да 13 гадоў.

АМЕРЫКАНСКІ ДОМ — У МІНСКУ

Відаць, хутка ў Мінску будзе амерыканскі дом. Пра гэта паведаміў на ўручэнні вярыцельных грамат пасол Злучаных Штатаў у Беларусі Дэвід Х. Суорц.

Гэта будзе Дом амерыканскай культуры, дзе размесцяцца пад адным дахам бібліятэка, кіназала, пакой для лекцый і шырокая тэлевізійная сетка, праз якую можна будзе арганізоўваць сустрэчы з вядучымі заакіянскімі спецыялістамі і найбольш вядомымі людзьмі. Магчыма, у ім размесціцца і амерыканскі дыпламатычны корпус.

Праўда, заключыў Суорц, неабходна яшчэ знайсці для будынка добрае месца.

Уладзімір ЗДАНЮК.

ДАСЬЕ-02

ВЫПАДКОВЫ МОЙ СПАДАРОЖНІК

З пятлёй на шыі выкінулі з уласнага «Запарожца» барысаўчаніна Х. невядомыя, якія напрасіліся яму ў спадарожнікі. Дзякуй Богу, ён застаўся жывы. Праз паўгадзіны па следу зламыснікаў адправіліся супрацоўнікі райаддзела. Пасля папераджальнага выстралу намесніка начальніка РАУС, той, які сядзеў за рулём, быў паранены ў галаву, другі ўцёк...

ТУШЫЦЬ — І НІЯКІХ РАЗМОЎ

Паводле даных рэспубліканскай службы пажаратушэння, на мінулым тыдні толькі за буднія дні зафіксавана 161 выпадак узгарання ў гарадах і вёсках. Агульны ўрон склаў больш за 3 млн. рублёў. У лясах агонь ахопліваў тэрыторыю ў 30 тысяч гектараў. Пажарныя брыгады і ваенныя падраздзяленні выязджалі «на прыроду» 835 разоў.

БелаПАН.

КАЧКІ — ПАД ПРЫЦЭЛАМ

Міністэрства лясной гаспадаркі Рэспублікі Беларусь нарэшце дазволіла сваім распараджэннем паляванне на вадаплаўную дзічыну. Адпаведна вызначаны і штотыднёвыя дні палявання на асенні перыяд — пятніца з 17 гадзін, субота, нядзеля, панядзелак і ва ўсе ўстаноўленыя законам святочныя дні. Напомнім, што паляўнічы сезон пачаўся пазней з-за шматлікіх пажараў, якія палыхалі на тэрыторыі рэспублікі.

СМАРГОНЬ ЧАКАЕ НОВАГА ХЛЕБА

СМАРГОНЬ. Найважнейшая праблема для Смаргоні — будаўніцтва новага хлебазавода. Каб справы на ім ішлі хутчэй, па ініцыятыве гарвыканкома на аб'екце пачалі праводзіцца штотыднёвыя пасяджэнні штаба з удзелам кіраўнікоў усіх будаўнічых падраздзяленняў. Значна павялічылася і колькасць рабочых, занятых на будаўніцтве, таму што кожны месяц трэба асвойваць ні многа ні мала 5 мільёнаў рублёў капіталаўкладанняў.

ПАЛЁТ З ГНЯЗДА, АЛЕ НЕ ЗЯЗЮЛІ

Страшэнны выпадак самазабойства ў Маскве. У адну пахмурную раніцу з акна 5-га паверха дома на Варшаўскай шашы выкінулася жанчына. Перад гэтым яна задушыла дваіх сваіх маленькіх дзяцей — хлопчыка і дзяўчынку. Як стала вядома, прыкладна за два тыдні да гэтага яна трапіла пад скарачэнне і пастаянна прасіла суседзяў уладкаваць яе хоць на якую-небудзь работу. За дзень да таго, што адбылося, напісала пісьмо бацькам, якое муж адправіў якраз у той трагічны дзень. А раніцой яна, якая, як сведчаць суседзі, вельмі любіла сваіх дзяцей, пакінула мужу запіску і задушыла малышоў. Адзін супраціўляўся... У запісцы яна прасіла прабачэння, заканчваючы яе фразай: «Давялі дэмакраты і Ельцын».

Дзмітрый КАВАЛЬКОЎ.

ЦЯГНУЦЬ-ПАЦЯГНУЦЬ

АСІПОВІЧЫ. **(І. Сцяпура).** Колькі ўжо пісалася і гаварылася аб тым, што дзяльцы з Прыбалтыкі і іншых рэгіёнаў былога СССР стараюцца вывезці з Беларусі дэфіцытныя рэчы і прадукты. Вось і нядаўна прадпрымальнікі з Прыбалтыкі паспрабавалі ажыццявіць аперацыю, але...

На станцыі Беразіно, што пад Бабруйскам, невядомыя загрузілі ў апошні вагон поезда, які ішоў у Рыгу, згушчанага малака на 17 тысяч рублёў і думалі, што справа зроблена. Але не драмалі работнікі міліцыі станцыі Асіповічы М. Катовіч і Г. Хораў. Менавіта яны затрымалі кантрабандны груз. Зараз справа за судом.

Выпуск «Розгаласа» падрыхтавалі: У. Здановіч, І. Карней, А. Сланеўскі, С. Сулкоўскі, І. Шчучэнка.

Яўген БАЧАРОЎ:

«Пара перамяніць погляды на ахову граніц»

З начальнікам Галоўнага ўпраўлення пагранічных войск пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Яўгенам БАЧАРОВЫМ гутараць карэспандэнты «Звязды» Людміла Лазовік і агенцтва «Інтэрфакс» Вячаслаў Зяньковіч.

— Яўген Міхайлавіч, Беларусь і Расія рыхтуюцца ўстанавіць дзяржаўныя граніцы з рэспублікамі Прыбалтыкі. Як вядуцца работы ў гэтым напрамку?

— Даволі актыўна. Цяпер адпаведныя службы нашай рэспублікі праводзяць дэлімітацыю граніц, удакладняюць іх на мясцовасці, узгадняюць з урадавымі органамі Латвіі і Літвы. Справа гэта вельмі карпатлівая, патрабуе шмат часу. Што ж датычыцца дзейнасці непасрэдна нашага ўпраўлення, то мы рыхтуемся ўзяць граніцы пад ахову. З гэтай мэтай фарміруем два новыя пагранатрады, якія будуць базіравацца ў Смаргоні і Навапалацку. Іх колькасны састаў будзе налічваць прыкладна 2,5 тысячы чалавек.

— Іх утрыманне ўляціць Беларусі ў капейку...

— І немалую. Паводле папярэдніх разлікаў, для ўстанаўлення дзяржаўнай граніцы з Прыбалтыкай Беларусі спатрэбіцца каля 700 мільёнаў рублёў. Гэта з улікам таго, што мы не плануем узводзіць на гэтых рубяжах складаных інжынерных канструкцый і манціраваць дарагое, звышсучаснае пагранічнае абсталяванне.

У той жа час хачу адзначыць, што выдаткі Беларусі значна меншыя за тыя, на якія ідзе Расія, таксама ўстанаўліваючы дзяржаўную граніцу з рэспублікамі Балтыі. Мяркуйце самі. Маючы па працягласці прыкладна такую ж, як і Беларусь, 600-кіламетровую граніцу з Прыбалтыкай, Расія намерана ўтрымліваць на сваіх рубяжах 4 пагранатрады агульнай колькасцю каля 8 тысяч чалавек. На гэтыя мэты ўрад Расіі выдзяляе 5 мільярдаў рублёў у гэтым годзе і плануе выдзеліць яшчэ столькі ж у 1993 годзе. Такім чынам, «кошт» аднаго кіламетра граніцы з Прыбалтыкай абыдзецца Расіі ў 8,5 тысячы рублёў, а Беларусі — у 2,7 тысячы. Адзін кіламетр расійска-прыбалтыйскіх рубяжоў будуць ахоўваць 15-16 расійскіх пагранічнікаў, а беларуска-прыбалтыйскіх—усяго 4. Літоўскі ўрад выдзяляе для абсталявання граніц з Беларуссю 1 мільярд рублёў. Значыць, абсталяванне і ўтрыманне аднаго кіламетра дзяржаўных рубяжоў будзе каштаваць Літве 2,2 тысячы рублёў.

— Ва ўстанаўленні Беларуссю граніцы з Латвіяй і Літвой вельмі зацікаўлена Расія. У друку ўжо паведамлялася пра дамоўленасць, якая мелася паміж урадамі Беларусі і Расіі наконт прадастаўлення нам расійскай мэтавай дапамогі ў памеры 500 мільёнаў рублёў.

— Сапраўды, такая дамоўленасць ёсць, аднак, на жаль, далей абяцанняў справа не ідзе. Шчыра кажучы, мы ўжо і не спадзяёмся атрымаць гэтыя грошы.

— Ці не прапрацоўваецца пытанне аб устанаўленні граніц яшчэ з дзвюма нашымі суседкамі — Расіяй і Украінай?

— Пра планы ўстанавіць дзяржаўную граніцу з Расіяй мне нічога невядома. Што ж датычыцца Украіны, то ў Савет Міністраў Беларусі паступіла прапанова ўкраінскага ўрада правесці дэлімітацыю і дэмаркацыю дзяржаўнай граніцы паміж нашымі рэспублікамі. Думаю, што нават у выпадку станоўчага адказу нашага ўрада гэтыя рубяжы не будуць абсталёўвацца «наглуха», па апошняму слову пагранічнай тэхнікі. Хутчэй за ўсё на яе ўтрыманне будзе выдзелена столькі ж сродкаў, колькі мяркуецца выдзеліць на ахову граніц з рэспублікамі Прыбалтыкі.

— Вы хочаце сказаць, што, нягледзячы на наяўнасць пагранзастаў і ўзброеных пагранічных атрадаў, нашы граніцы з Прыбалтыкай і Украінай будуць у значнай ступені «празрыстымі»? Іх можна будзе парушаць?

— Я лічу, што нам зусім не патрэбна задавацца мэтай абавязкова злавіць кожнага парушальніка. Пара, нарэшце, адыходзіць ад гэтых народжаных ранейшай таталітарнай сістэмай поглядаў на ахову граніц. У пацвярджэнне сваіх думак прывяду наступны факт. З прыблізна 700 чалавек, затрыманых у гэтым годзе пры спробе незаконна перасячы дзяржаўныя рубяжы Беларусі, ні адзін пры праверцы не аказаўся ні шпіёнам, ні дыверсантам. Запэўніваю: пры існуючай сістэме камунікацый сапраўдным шпіёнам і дыверсантам зусім не трэба для пранікнення ў суверэнную Беларусь (ды, дарэчы, і ў большасць іншых дзяржаў) рызыкаваць сабой і пад прыцэлам пагранічнікаў пераадольваць спецзагароды. Прашу зразумець мяне правільна: я не заклікаю наогул спыніць ахову граніцы, у нашых умовах гаварыць пра гэта яшчэ рана. Проста я лічу, што прадыктаваныя палітыкай «жалезнай заслоны» ўяўленні аб ахове граніц СССР у многім устарэлі і непрыдатныя для незалежнай дзяржавы, якая імкнецца да нейтралітэту.

— Якую праблему вы лічыце галоўнай у станаўленні нашых пагранвойск?

— Фінансавую. Да канца гэтага года нам было выдзелена 260 мільёнаў рублёў. Аднак па аб'ектыўных прычынах некалькі дзён таму назад нам прыйшлося зрасходаваць апошні мільён. На мой погляд, гэтага не адбылося б, калі б не перашкаджала міжведамасная раз'яднанасць. Справа даходзіць да абсурду. Дзяржаўная бюджэтная структура — Міністэрства абароны — прадае іншай дзяржаўнай бюджэтнай структуры — Галоўнаму ўпраўленню пагранвойск—ваенную тэхніку. Фактычна выходзіць так, што дзяржава гандлюе сама з сабой. Ну чаму б не перадаваць гэту тэхніку нам бясплатна? У неабходнасці гэтага я перакананы.

— А як думаеце вырашаць кадравае пытанне?

— Думаю, хутка рэспубліка самастойна зможа забяспечыць сябе добрымі спецыялістамі - пагранічнікамі. Між тым, сіламі нашага ўпраўлення ўдалося вярнуць у Беларусь 1.400 землякоў-пагранічнікаў, якія праходзілі службу ў «гарачых кропках» СНД. 400 чалавек вывезці адтуль пакуль не ўдаецца: у шэрагу рэгіёнаў Сярэдняй Азіі склалася сітуацыя, пры якой, калі забраць нашых хлопцаў, граніцы СНД можна будзе беспераашкодна перасячы ў асобных месцах ледзь ці не на танку. Але, безумоўна, і гэтыя 400 землякоў-пагранічнікаў вернуцца на радзіму.

17. 09. 1939: трыумф і трагедыя

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

мэтай вывесці гарнізоны ў Румынію і Венгрыю», — усё ж баёў у асобных месцах (пад Стоўбцамі і Сарны) пазбегнуць не ўдалося. Канадскі даследчык К. Лішэўскі страты Чырвонай Арміі ў гэтай ваеннай кампаніі вызначае амаль у 3 тыс. загінуўшых. Напэўна, апошняе і ўдакладняе сэнс адказу Сталіна на віншавальную (з днём нараджэння) тэлеграму Рыбентропу:

«Дружба народаў Германіі і Савецкага Саюза, **змацаваная крывёю** (выдзел. аўт.—**А. В.**), мае ўсе падставы быць працяглай і моцнай» («Известия», 1939, 26 снежня).

З камуністычнай ідэалогіяй і практыкай жыхары Заходняй Беларусі сутыкаліся і да 1939 года. Камуністы шырока выкарыстоўвалі легальную дзейнасць партый і арганізацый заходнебеларускага руху (Грамады, ТБШ і інш.) для ўласнай прапаганды, уносячы туды палітычны экстрэмізм і ставячы іх пад знішчальны ўдар. Многія з дзеячаў нацыянальнага руху захоўвалі прасавецкія ілюзіі, спадзеючыся на місіянерскую ролю дзяржавы на ўсходзе. Паступова і сюды даходзілі звесткі з БССР аб гвалтоўнай калектывізацыі, арыштах «нацдэмаў» і іншых страшных з'явах. «Беларускае грамадзянства было загіпнатызавана праз камунізуючых дзеячоў і маральна праз іх стэрарызавана, дзеля чаго ўсякі цвярозы голас лічыўся праявай «фашызму» і «дэфензівы». (Акінчыц Ф. Правакацыя беларускага народу. Вільня, 1933. С. 32). Ці не боязь праследаванняў з боку новых улад з'явілася адной з прычын урачыстай сустрэчы чырвонаармейцаў у верасні 1939 года? Ці не гэта потым штурхала многіх супрацоўнічаць з новай адміністрацыяй па выяўленню «ворагаў народа»?

Надзеі на доўгачаканае аб'яднанне былі растаптаны сталінскім рэжымам. Хаця рэпрэсіі і масавая дэпартацыя закранулі ўсе нацыянальныя супольнасці Заходняй Беларусі (найперш палякаў), але для беларусаў яны аказаліся найбольш адчувальнымі, бо знішчалася самая свядомая іх частка — інтэлігенцыя. Неверагодная рэч: знішчалі тых, хто ва ўмовах гвалтоўнай паланізацыі перашкаджаў гэтаму. Ці не адсутнасць гэтай найбольш свядомай часткі беларускага насельніцтва дазволіла ў пасляваенны час паспяхова ажыццяўляць дэнацыяналізацыю ўсяго яго духоўнага жыцця, калі ўжо ў 1957 годзе ў Брэсце з 15 школ толькі 1 засталася беларускай, у Гродна з 13— толькі 2, а ў Пінску з 12 не было ніводнай беларускай? Мікола Іваноў лічыць, што каля 120 тысяч беларусаў былі рэпрэсіраваны, што складае амаль 30 працэнтаў ад агульнай колькасці «ворагаў народа» ў Заходняй Беларусі. У нашай літаратуры называюцца лічбы рэпрэсіраваных і вывезеных з Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны ад 400 тысяч да 1 і нават некалькіх мільёнаў чалавек, але ўсе яны не могуць быць канчатковымі. Акрамя фізічнага, быў нанесены і моцны маральны ўдар па насельніцтву гэтых рэгіёнаў.

Іншага чакаць ад сталінскага рэжыму было нельга, таму што нават прыхільнікі камуністычнай ідэі аказаліся яго ахвярамі. Яшчэ ў кастрычніку 1935 года пад Мінскам арыштавалі ўсіх слухачоў партшколы КПЗБ, а ў 1938 годзе сталінскае кіраўніцтва наогул распусціла кампартыю Польшчы. Пляма падазрэнняў лягла і на 7 тысяч былых членаў КПЗБ, з якіх толькі 7 былі прыняты ў ВКП(б) у 1939—1941 гадах і каля 400—у 1941—1956 гадах. Адзінкі з іх занялі кіруючыя пасады ў дзяржаўна - партыйным апараце. З гэтай нагоды зразумела абурэнне былога актывіста КПЗБ Васіля Ласковіча (амаль 5 гадоў сядзеў у польскіх турмах) у пісьме, што было распаўсюджана ў 1988 годзе ў самвыдаце, тагачаснаму першаму сакратару ЦК КПБ Яфрэму Сакалову. Ганаровы грамадзянін Брэста пісаў, што «...больш страшнага вар'яцтва цяжка было нават чакаць. Наша барацьба, нашы пакуты, наша мара аб вялікім камуністычным шчасці была асмеяна і аплявана...». Апантаная вера— і растаптаная надзея! Інакш у таталітарнай дзяржаве і быць не магло.

1939 год — гэта не толькі аб'яднанне беларусаў, але і страта найбольш значнага гістарычнага і культурнага цэнтра — Вільні, аб якой наш паэт Уладзімір Жылка пісаў: «О, Вільня, крывіцкая Мэкка! О, места—усё цуд, харастство!» Імперскімі інтарэсамі кіравалася Масква, перадаючы 10 кастрычніка 1939 года Віленшчыну Літве, ігнаруючы этнаграфічны прынцып (паводле перапісу насельніцтва 1897 года, там пражывала 56 працэнтаў беларусаў, 17,6 працэнта літоўцаў, 12,7 працэнта яўрэяў, 8,2 працэнта палякаў, 4,9 працэнта рускіх). Цяпер сталінскі рэжым хацеў выглядаць месіяй у вачах літоўцаў.

А чаму сучасныя Брэсцкая і Гродзенская вобласці традыцыйна выдзяляюцца высокім узроўнем сельскагаспадарчай вытворчасці? Напэўна, адной з прычын трэба лічыць больш позняе (пераважна ўжо пасля вайны) усталяванне тут калгасаў, што не выклікала такіх глыбокіх перакосаў сельскагаспадарчага ўкладу, працоўнай маралі, усяго побыту, як на ўсходзе Беларусі. Аднак слой заможных беларускіх сялян, якія з'яўляліся сапраўднымі гаспадарамі на сваёй зямлі, быў тут знішчаны яшчэ да вайны.

Аб'яднанне беларускіх зямель у 1939 годзе аб'ектыўна адпавядала нацыянальным інтарэсам яго насельнікаў, але фактычна прывяло да замены аднаго антынароднага рэжыму другім. Менавіта таму гэтая падзея павінна выклікаць у нас не толькі радасны настрой, але і жалобу па ўсіх тых сынах заходнебеларускай зямлі, што сталі іх ахвярамі.

Аляксандр ВАБІШЭВІЧ, выкладчык кафедры беларусазнаўства Брэсцкага педінстытута, член Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў.

БЗВ СВЯТКУЕ ДЗЕНЬ АБ'ЯДНАННЯ

Выканаўчы Савет Беларускага згуртавання вайскоўцаў прыняў зварот да ваеннаслужачых, воінаў запасу і грамадскасці Рэспублікі Беларусь у сувязі з гадавінай аб'яднання БССР з Заходняй Беларуссю ў 1939 годзе. У звароце падкрэсліваецца, што аднаўленне гістарычнай справядлівасці ў выніку ўз'яднання беларускага народа адыграла станоўчую ролю ў справе развіцця культуры, захавання гістарычнай спадчыны і адраджэння нацыянальнай самасвядомасці насельніцтва, стварыла перадумовы для станаўлення дзяржаўнасці Беларусі. Беларускае згуртаванне вайскоўцаў віншуе ўсіх суайчыннікаў з гадавінай знамянальнай падзеі ў гісторыі беларускага народа і заклікае ўсе патрыятычныя сілы мацаваць эканамічны патэнцыял рэспублікі, кансалідавацца і прыкласці максімум намаганняў для зацвярджэння поўнай дзяржаўнасці, суверэнітэту і незалежнасці Рэспублікі Беларусь.

Аляксандр КУЛЕШ, падпалкоўнік.

Падтасоўваць можна карты. Але не гісторыю.

8 верасня 1992 года назаўжды ўвойдзе ў аналы беларускай гісторыі як першае свята беларускага войска.
Як ні стараліся сілы, што варожа ставяцца да сапраўднай незалежнасці Беларусі, сарваць гэтае свята, спадзеючыся то на пагрозы з боку Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь, то на дрэннае надвор'е, аднак усе іх намаганні былі марнымі. Відаць, таму прамова Пазьняка на гэтай урачыстасці, якая прагучала ў тэлеперадачы «НІКа», была рэзка перапынена, і на змену ёй, як у добрыя камуністычныя часы, раптоўна з'явілася застаўка ў выглядзе зялёнага лесу.

Не абмінула гэтую падзею і прэса суседняй вялікай дзяржавы. 8 верасня газета «Красная звезда» (цікава, аднак, чаму яшчэ «звезда», калі на расійскіх грошах ужо з'явіўся двухгаловы драпежны арол?), цэнтральны орган Міністэрства абароны Расіі, надрукавала вялікі артыкул пад назвай «Год 1514-й. Битва при Орше. Кто и почему привлекает к ней внимание в Беларуси».

Аўтары артыкула А. Шышоў і У. Урбан сумленна перадрукавалі кавалак публікацыі «Забытая слава», прысвечаны аршанскай бітве (з чым я і віншую БЗВ, бо на слабую ў гістарычным сэнсе публікацыю ніхто не звярнуў бы сур'ёзнай увагі), і пастараліся даць свой каментарый. З яго вынікае, што хоць войскі ВКЛ з дапамогай Польшчы і разбілі Маскоўскае войска, аднак колькасць яго была значна меншай, чым 80 тыс., ды і забітых з палоннымі амаль не было.

Тут спадарам Шышову і Урбану можна толькі паспачуваць, бо ў той час, калі іх газета на першай старонцы пад вельмі патрыятычнай рубрыкай «У каждого поколения — свое Бородино» святкуе 180-я ўгодкі Барадзінскай баталіі, былы «малодшы брат» у суседняй суверэннай Беларусі зусім расспаволіўся і ўздумаў адзначыць бітву пад Оршай, якую савецкія гісторыкі, здавалася, назаўжды выкраслілі са школьных падручнікаў.

А што будзе, калі ў наступным годзе беларуская газета «Звязда» 8 верасня выйдзе з загалоўкам накшталт «У кожнага пакалення беларусаў — свая Орша!»? Жах ды і годзе. Таму і канчаецца артыкул у «Красной звезде» наступнай сентэнцыяй: «...русские и белорусы всегда были и будут народами-братьями. Они из одного генетического корня. Одной веры». Наконт братэрства ніхто не сумняваецца. А вось генетычныя карані і «адна вера» яўна запазычаны са старой імперскай «скарбонкі».

На фоне такой саліднай публікацыі можна было б і не звяртаць увагі на чарговы матэрыял палкоўніка Прывалава, дзе закранаецца даволі часта маё прозвішча.

Аднак я як гісторык не магу не звярнуць увагу шаноўнага дэпутата на чарговыя гістарычныя памылкі і недарэчнасці.

Палкоўніку Прывалаву вельмі не падабаецца, што беларусам, літоўцам і ўкраінцам, асноўным народам, якія складалі ў пачатку XVI ст. ВКЛ, заўжды прыходзілі на дапамогу польскія войскі. Але гэта трывалая гістарычная традыцыя ў гісторыі суседніх славянскіх народаў.

Польскія салдаты мужна баранілі разам з беларусамі іх агульную незалежнасць у шматлікіх войнах з крыжакамі, крымскімі татарамі, туркамі і, вядома, Маскоўскай дзяржавай, якая заўжды праводзіла ў дачыненні да сваіх суседзяў імперскую, захопніцкую палітыку.

Больш таго, беларусы і палякі пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюшкі, разам гінулі ў няроўных сутычках з войскамі Суворава, змагаліся «за нашу і вашу волю» пад штандарамі паўстання 1863 года, першымі сустрэлі фашысцкую навалу ў верасні 1939 года. Дарэчы, у верасні 1939 года Чырвоная Армія, усе традыцыі якой прапануе навечна ўшанаваць палкоўнік Прывалаў, па загаду Сталіна нанесла здрадніцкі ўдар у спіну Польскай дзяржавы, адсвяткавала ў Брэсце і Пінску разам з фашыстамі сумесную перамогу над Польшчай і перадала ў рукі НКВД палонных афіцэраў польскай арміі (сярод якіх былі і нашы землякі), якія неўзабаве былі знішчаны ў Катыні і іншых месцах сталінскага тэрору. Дык прычым тут, спадар Прывалаў, сумесныя перамогі толькі беларусаў і рускіх над фашызмам, калі з ім змагалася ўсё чалавецтва?

Але вось на пытанне спадара Прывалава «чыю ж перамогу адзначаем — Беларусі або Рэчы Паспалітай у верасні 1514 года» адкажу адназначна: Беларусі, бо такой дзяржавы, як Рэч Паспалітая, у 1514 годзе проста не існавала (пачытайце хоць раз школьныя падручнікі, шаноўны народны дэпутат!). Вы можаце мне запярэчыць, што ў сучасным школьным падручніку ў XVI ст. няма такой дзяржавы пад назвай «Беларусь», а ёсць Вялікае княства Літоўскае, Жамойцкае і Рускае. Доўгі час беларусам укладалі ў галаву, што гэта была дзяржава толькі літоўцаў. Аднак часы мяняюцца, і я даводжу да ведама палкоўніка Прывалава і яго сяброў і аднадумцаў з Міністэрства абароны Беларусі, што ў чэрвені 1992 г. на сустрэчы гісторыкаў Літвы і Беларусі ў мястэчку Гервяты на Астравеччыне было засведчана наступнае: дзве суверэнныя дзяржавы Рэспубліка Беларусь і Літоўская Рэспубліка з'яўляюцца прамымі спадкаемцамі гісторыі ВКЛ, супольнага дзяржаўнага ўтварэння, якое можна вызначыць з сённяшняга пункту гледжання як літоўска-беларускую або — раўназначна — беларуска-літоўскую дзяржаву, улічваючы пры гэтым важкі ўклад, які ў палітычнае і культурнае развіццё ВКЛ працяглы час уносіў украінскі народ. Таму і гетман Канстанцін Астрожскі (і асабліва яго сын) належыць не толькі беларускай, але і ўкраінскай гісторыі.

Я таксама жадаю спадару Прывалаву і яго аднадумцам больш грунтоўна рыхтаваць публікацыі на гістарычную тэматыку, бо гісторыя не любіць вольнага абыходжання з гістарычнымі фактамі.

Алег ТРУСАЎ, народны дэпутат Беларусі, намеснік старшыні БСДГ, кандыдат гістарычных навук.

На грунце «Нашай нівы»— «Вільня і край»

Выйшаў у свет першы нумар новага беларускага тыднёвіка «Вільня і край». Тыднёвік разлічаны на беларускага чытача ў Літве і цалкам прысвечаны жыццю беларускай супольнасці Віленскага краю. Новае выданне расказвае пра клопаты нашых суайчыннікаў: нацыянальную асвету, праблемы беларуска-літоўскай дзяржаўнай мяжы, багатыя традыцыі віленскай беларушчыны...

Ажыццяўляе выданне тыднёвіка рэдакцыя віленскай беларускай газеты «Наша ніва», а друкуецца ён у двух варыянтах — кірыліцай і лацінкай.

Андрэй КОРСАК, БелАПАН

І ЯШЧЭ АДНО ПРЫЗНАННЕ...

16 верасня міністры замежных спраў Беларусі і Казахстана Пётр Краўчанка і Тулеўтай Сулейменаў падпісалі ў Алма-Аце пратакол аб устанаўленні дыпламатычных адносін паміж дзвюма краінамі. Бакі дамовіліся аб абмене дыпламатычнымі місіямі на ўзроўні пасольстваў.

У пратаколе падкрэсліваецца, што ўстанаўленне дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і Казахстанам будзе адпавядаць інтарэсам абедзвюх дзяржаў і спрыяць умацаванню супрацоўніцтва.

У. СКВАРЦОЎ. (Аддзел інфармацыі МЗС).

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

* Расія заявіла, што новай Югаславіі не павінна быць адмоўлена ў членстве ў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, як таго патрабуюць некаторыя краіны. 15 верасня ў Нью-Йорку пачала работу сесія ААН.

РАДЫЁ «СВАБОДА»

*** Кіраўнік міратворчых аперацый ААН Голдзінг заклікаў да забароны палётаў баснійскіх сербаў у паветранай прасторы Босніі. Лідэр баснійскіх сербаў Караджыч прыгразіў байкотам мірных перагавораў, якія павінны пачацца ў пятніцу ў Жэневе, калі палёты будуць забаронены ў аднабаковым парадку.**

* За апошнія месяцы сотні людзей былі забіты ў ходзе барацьбы паміж прыхільнікамі і праціўнікамі звергнутага прэзідэнта Набіева. Самыя кровапралітныя канфлікты мелі месца ў Курган - Цюбінскай вобласці. У мінулую пятніцу Набіеў заявіў агенцтву Рэйтэр, што яго вымусілі пайсці ў адстаўку, пагражаючы зброяй.

РАДЫЁ ПЕРАХВАТ

*** Прэзідэнт Расіі Ельцын і віцэ - прэзідэнт Руцкой сустрэнуцца для абмеркавання мер па стабілізацыі сельскагаспадарчай вытворчасці. Руцкой аб'явіў аб гэтым на сустрэчы з прадстаўнікамі аргкамітэта сялянскага пратэсту. Па словах Руцкога, да сустрэчы з Ельцыным ён рыхтуе шэраг дакументаў, у тым ліку праект указа аб выплаце субсідый. Руцкой таксама сказаў, што запазычанасць сялянам за ўраджай павінна быць выплачана не грашыма, а таварамі і сельскагаспадарчым абсталяваннем. Сотні прадстаўнікоў саўгасаў і калгасаў сабраліся на дэманстрацыю каля будынка расійскага парламента. Яны папярэдзілі: калі іх патрабаванне аб павелічэнні субсідый не будзе выканана, то яны спыняць пастаўкі прадуктаў харчавання ў Маскву.**

* Працягваецца асенняя сесія Вярхоўнага Савета Украіны. У першы дзень сесіі старшыня ўкраінскага парламента зачытаў заяву прэм'ер-міністра Фокіна, які папярэдзіў, што эканоміка краіны знаходзіцца ў глыбокім крызісе, чаму садзейнічае рост сацыяльнай напружанасці. Сам Фокін адсутнічаў пры адкрыцці сесіі. У сваёй заяве ён адзначыў, што ўрад усё яшчэ абмяркоўвае план эканамічных рэформ. Украінскі прэм'ер заначыў, што гэты план будзе перададзены ў парламент для абмеркавання не пазней 28 верасня. Між іншым сотні дэманстрантаў, якія сабраліся каля будынка Вярхоўнага Савета, пратэставалі супраць марударнага ходу рэформ і патрабавалі адстаўкі Фокіна і яго кабінета.

*** Член дэлегацыі Ізраіля Рубенштэйн заявіў, што блізкаўсходнія перагаворы, якія адбываюцца ў Вашынгтоне, адзначаны хоць і марудным, але пастаянным прагрэсам. Аднак кіраўнік сірыйскай дэлегацыі заявіў, што ніякага прагрэсу няма. Сірыя патрабуе, каб да перагавораў Ізраіль вывеў свае войскі з усёй тэрыторыі акупіраваных Галанскіх вышынь. Ізраіль жа, наадварот, жадае спачатку заручыцца гарантыямі міру з боку Сірыі.**

«БІ-БІ-СІ»

* Па словах намесніка прэм'ер-міністра Таджыкістана, палітычны і эканамічны крызіс у краіне ўзмацняецца. Ён заявіў, аднак, што таджыкскае кіраўніцтва ўсё яшчэ мае шанц дабіцца стабілізацыі. Па яго словах, больш за ўсё цяпер патрэбен кампраміс паміж палітычнымі партыямі і рухамі. Палітычныя лідэры ўсіх узроўняў павінны спыніць дзейнасць у мясцовых інтарэсах і аб'яднаць намаганні для дасягнення міру.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

ЗНОЎ АЗОТНАЯ АВАРЫЯ

Днямі ў гродзенскім аўтатранспартным цэху завода «Радыёпрыбор» з металічнай ёмістасці адбылася ўцечка азотнай кіслаты. ЧП з гэтым патрэбным, але не небяспечным прадуктам за апошнія два гады, на жаль, не рэдкасць для нашай рэспублікі. Іх «зайздросная» перыядычнасць наводзіць на думку аб узмацненні кантролю і норм бяспекі пры рабоце з гэтым рэчывам.

АД ІДЭЙ ДА БУДМАТЭРЫЯЛАЎ

У Брэсце прайшла міжнародная навукова - практычная канферэнцыя па праблемах супрацоўніцтва ў галіне капітальнага будаўніцтва. Гэта была першая навуковая канферэнцыя, дзе прадстаўнікі іншафірмаў атрымалі магчымасць прарэкламаваць свае ідэі, праекты і будматэрыялы.

Таццяна ГУСЕВА.

АГЕНЦТВА РІД ПАВЕДАМЛЯЕ

ГРУЗЫ ПАКУЛЬ ПРАСТОЙВАЮЦЬ

На мытным пераходзе «Казловічы» ў раёне Брэста склалася даволі крытычная сітуацыя: чарга грузавых машын расцягнулася ўжо на 14 км.

Нягледзячы на двухбаковае пагадненне паміж Беларуссю і Польшчай аб адкрыцці новых пераходаў, праблемы пакуль застаюцца. Як заўважылі прадстаўнікі брэсцкай мытні, сярод грузаў, што скапіліся тут, шмат калійных угнаенняў.

У мытным камітэце РБ паведамілі, што ў раёне Гродна адкрыты пераход «Брузгі», які прапускае грузавыя аўтамабілі.

Мікалай ЛЯЎЧУК.

«БУЛЬБЯНЫЯ СТРАСЦІ» РАЗГАРАЮЦЦА

Студэнты, якія прыехалі дапамагаць гаспадаркам убіраць ураджай, па-ранейшаму становяцца ахвярамі мясцовых хуліганаў.

Так, у Шчучынскім раёне нецвярозы вадзіцель калгаса збіў навучэнку Гродзенскага медвучылішча. У дзяўчыны сатрасенне мазгоў. На Магілёўшчыне пацярпеў студэнт палітэхнікума. Хуліганы ўстаноўлены мясцовым райаддзелам. Гэта аднагодкі ахвяры — двое непрацуючых жыхароў суседніх вёсак.

Сяргей ПАЎЛАЎ.

НАВІНЫ АКЦЫЯНЕРНАГА ТАВАРЫСТВА «БЕЛАГРАПРАМБІРЖА»

НА ТАРГАХ У ПЯТНІЦУ, 11 ВЕРАСНЯ 1992 ГОДА, БЫЛО ЗАРЭГІСТРАВАНА 47 ЗДЗЕЛАК НА СУМУ 16,1 МЛН. РУБЛЁЎ

Сярод прададзеных і купленых тавараў:

Назва тавару	Адзінка вымярэння	Цана за адзінку (рублёў)
Ячмень	тона	19.000
Бульба харчовая	тона	14.000
Насенне бульбы, эліта	тона	16.000
Тушонка гавяжая ў слоіках па 0,5 л	слоік	65—75
Рыс	тона	45.000
Крупы грэцкія	кг	69
Тамат-паста ў слоіках па 0,5 л	слоік	42
Сеялка СПТ-7,2	шт.	8.500
Фуражыр ФН-1,4	шт.	13.400
Бульбасартавальны пункт КСП-15В	шт.	30.000
Радыёстанцыя «Лен-В»	шт.	700
Ленцут 3-канцовы	шт.	67
Вал адбору магутнасці да К-701	шт.	8.000
Гідрацыліндры 105. 072. 16.000—03М і 01М	шт.	905—4.899
Стартэры да аўтамабіляў ЗІЛ-130, УАЗ, «Волга», «Масквіч», ВАЗ-2108-09, «Жыгулі»	шт.	2.000—5.000
Карбюратары да аўтамабіляў «Масквіч», УАЗ, «Волга»	шт.	8.750
Кузаў аўтамабіля М-412 другой камплектнасці	шт.	55.000
Кузаў РАФ-2203-01	шт.	450.000
Крылы да УАЗ-469	шт.	2.700
Крылы да ВАЗ-2101, 02, 13	шт.	950
Дызпаліва	тона	9.000
Бензін А-76, танкавы	літр	11
Карбід кальцыю	кг	110
Труба поліэтыленавая, Д-32	метр	45
Пакеты поліэтыленавыя	шт.	1.30
Шклафлон	шт.	13
Дошкі на падлогу	м.куб.	5.500
Ліст ацынкаваны 0,7×1000×1000	тона	45.000
Машына швейная, прамысловага класа 97А	шт.	41.000
Грунтавага У-2	шт.	20

Усяго было прапанавана для продажу звыш 1,7 тысячы відаў тавараў на агульную суму 4.372 млн. рублёў, у тым ліку: збожжа, бульба, агародніна, садавіна, кава, гарэлка, спірт, рыба і рыбапрадукты, мяса і мясапрадукты, масла і алей, племянная жывёла, сельгасмашыны, будаўнічыя матэрыялы, легкавыя і грузавыя аўтамабілі, запасныя часткі, нафтапрадукты, вырабы хімічнай прамысловасці, мінеральныя ўгнаенні, гуматэхнічныя вырабы, чорныя і каляровыя металы, спецадзенне, адзенне, абутак, тэлевізары, халадзільнікі і іншыя тавары народнага спажывання.

ЗАПРАШАЕМ УСІХ ЖАДАЮЧЫХ СТАЦЬ ЧЛЕНАМІ НАШАЙ БІРЖЫ.

ДЛЯ КАЛГАСАЎ, САЎГАСАЎ І ІНШЫХ ПРАДПРЫЕМСТВАЎ АГРАПРАМЫСЛОВАГА КОМПЛЕКСУ ЎСТАНОЎЛЕНЫ ЛЬГОТНЫ ПАРАДАК УСТУПЛЕННЯ Ў ЧЛЕНЫ БІРЖЫ!

Таргі праводзяцца штотыднёва, па пятніцах, з 11.00 па адрасу:

г. МІНСК, вул. КАЗІНЦА, 86, КОРПУС 2.
Рэгістрацыя ўдзельнікаў з 9.00 гадзін.
ТЭЛ. ДЛЯ ДАВЕДАК: 77-01-37, 77-07-26.

НАДВОР'Е

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е, на большай частцы тэрыторыі дажджы. Тэмпература паветра ў Віцебску — 12—14, Гродна — 13—15, Мінску, Магілёве, Гомелі — 14—16, Брэсце — 15—17 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак па рэспубліцы захаваецца халаднаватае надвор'е, месцамі (пераважна па ўсходняй палавіне) пройдуць дажджы. Тэмпература паветра ўначы — 5—10, удзень — 13—18 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

РАСЛІНЫ І ЗДАРОЎЕ

ПІЖМА ЗВЫЧАЙНАЯ

НАРОДНЫЯ НАЗВЫ: глісніца, гарлянка, дзевяцібрат, дзевяцісільнік, дзевятуха, дзікая рабіна, арабінка-прыварацень, гузічнік, райцвет, сарокавыя лапкі, чашачнік.

На Беларусі расце паўсюдна каля дамоў, у садах, на лугах, ля вадаёмаў, уздоўж дарог, па ўзлесках, высечках, пустках, можа ўтвараць суцэльныя зараснікі.

Шматгадовая травяністая расліна з моцным камфарным пахам, вышынёй да 125 см. Сцёблы шматлікія, прамыя, галінастыя, шчыльныя. Каранішча доўгае, драўнянае, са шматлікімі каранямі.

Лісце [illegible], зверху цёмна-зялёнае, знізу зеленаватае з кропкавымі жылкамі, ніжняе на чаранках, астатняе сядзячае.

Цвіце ўсё лета. Кветкі двухполыя дробназубчатыя, ярка-жоўтыя, па 10—70 штук сабраны ў паўшарападобныя кошыкі, якія складаюць шчыльныя шчыткападобныя суквецці на канцах сцёблаў і галінах. Завязвае плады [illegible].

Плады — дробныя прадаўгаватыя сямянкі, на кусце іх сотні тысяч.

Расліна непатрабавальная да глебы, расце на ніўгноеных землях. На лугах з сакавітымі травамі сустракаецца радка.

У піжме выяўлены арганічныя кіслоты, горкія, фарбавальныя, дубільныя, экстрактыўныя рэчывы, смолы, цукар, камедзь, тлусты алей, алкалоіды, фітанцыды, вітаміны А, С, групы В, каратыноіды. У эфірным алеі [illegible]. У попеле ёсць паташ.

У ГАСПАДАРЦЫ з кветак піжмы можна атрымаць зялёны фарбавальнік. Расліна шырока выкарыстоўваецца ў барацьбе з мухамі, клапамі, моллю, прусакамі, блохамі. Парашком пасыпаюць мяса і рыбу для засцярогі ад мух. Пучкі піжмы абвязваюць яблыкі для адпуджвання матылёў пладажэркі. Парашком і адварам піжмы апрацоўваюць кусты парэчак і агрэсту супраць шкляніцы і агрэставай пядзеніцы (3—4 разы праз 2—3 дні з пачатку цвіцення парэчак).

ПРЫ ХАРЧАВАННІ піжму выкарыстоўваюць у якасці водарнай прыправы ў кулінарыі, кандытарскай вытворчасці. Яе кладуць у салаты, пудзінгі, кексы, пры кансерваванні мясных, рыбных і страў з агародніны.

Трэба памятаць, што піжма змяшчае ядавітыя рэчывы, якія могуць выклікаць атручэнне, таму прымяняюць яе ва ўмераных колькасцях.

Парашок з піжмы. Сушаныя кветкі піжмы змалоць, змяшаць з молатым чырвоным перцам. Захоўваць у закрытым шкляным слоіку. Выкарыстоўваць пры прыгатаванні мясных, рыбных, агароднінных страў, падліў, соусаў.

200 г кветак піжмы сушаных, 5 г перцу чырвонага.

Адвар з піжмы і іншых раслін. Здробненыя кветкі і лісце піжмы, кару дубу, мацярдушку гатаваць на слабым агні 15 хвілін, настойваць 4—6 гадзін, працадзіць. Захоўваць у халадзільніку. Выкарыстоўваць для араматызацыі салатаў, мясных, рыбных і страў з агародніны, цеста, птушкі.

100 г кветак і лісця піжмы, 20 г кары дубу, 25 г мацярдушкі, 1 л вады.

У НАРОДНАЙ МЕДЫЦЫНЕ выкарыстоўваюць траву, насенне, кветкі піжмы. Яны аказваюць супрацьзапаленчае, патагоннае, супрацьгліставае, жоўцягоннае дзеянне, павышаюць крывяны ціск, замаруджваюць рытм сэрца, узмацняюць функцыі страўніка, кішэчніка. Ужываць піжму трэба асцярожна, толькі па рэкамендацыі ўрача, з захаваннем правіл прыёму, тэрміну лячэння.

Настой травы піжмы. 20 г здробненай травы настойваць у 200 мл кіпеню 4 гадзіны, працадзіць. Прымаць па 1 сталовай лыжцы 3—4 разы на дзень пры аскарыдах, астрыцах, гіпацыдных гастрытах, калітах, гепатытах, халецыстытах, гіпатанічнай хваробе, нервовым узбуджэнні, язвеннай хваробе страўніка і дванаццаціперснай кішкі з паніжанай кіслотнасцю стрававальнага соку. Прамываць гнойныя раны.

Настой насення піжмы. 5 г насення настойваць у 100 мл вады тэмпературы 60°С 3 гадзіны, працадзіць. Выкарыстоўваць для клізмаў пры астрыцах на працягу 7—8 дзён.

Настой кветак піжмы. 5 г кветак настойваць у 200 мл кіпеню 1 гадзіну, працадзіць. Піць па 1 сталовай лыжцы 4—5 разоў на дзень пры калітах, язвеннай хваробе страўніка і дванаццаціперснай кішкі. Больш моцны раствор (20:200) прымаць па 1 сталовай лыжцы 3—4 разы на дзень за 15 хвілін да яды пры глістах, калітах, гіпатанічнай хваробе, гастрытах.

Адвар з кветак піжмы. 20 г кветак, 2—3 зубкі часнаку гатаваць у 400 мл малака на слабым агні 5—10 хвілін. Працадзіць. Выкарыстоўваць для клізмаў пры глістах.

Парашок з кветак піжмы прымаць па 3 г 2—3 разы на дзень, размешваючы з мёдам ці цукровым сіропам, ад вастрыц, аскарыдаў.

Супрацьпаказанні: цяжарнасць, ранні дзіцячы ўзрост, павышаная адчувальнасць да раслін.

НАРЫХТОЎВАЮЦЬ кветкавыя кошыкі піжмы са жніўня, у перыяд найбольшага цвіцення. Збіраюць іх уручную ці зразаюць нажніцамі, аддзяляюць ад суквеццяў і кветаножак, рассыпаюць у адзін слой на паперы, посцілцы і сушаць у засені, пад павеццю, на гарышчы, у памяшканні, якое добра праветрываецца, пры тэмпературы 20—25°С.

Высушаная сыравіна складаецца з адзіночных кветкавых кошыкаў цёмна-жоўтага колеру ў шэра-зялёнай абгортцы, без кветаножак, пры расціранні дае своеасаблівы камфарны пах, горка-вострая на смак.

Захоўваюць у цюках ці папяровых мяшках у сухім памяшканні, якое добра праветрываецца.

Тэрмін захоўвання 3 гады.

Ніна АЛЯКСЕЙЧЫК,
Валер САНЬКО.

БАГАТЫЯ ТАКСАМА ПЛАЧУЦЬ

(Працяг. Пачатак у № 185, 186).

У начным клубе свайго сябра Фернанда ён знаёміцца з Луісам Альберта. Падвыпіўшы Луіс Альберта расказвае, што ў доме яго бацькі жыве маладая прыгожая дзяўчына-сірата з правінцыі. Дзіега пачынае падазраваць, што гэта дзяўчына і ёсць Марыяна.

Каб пераканацца ў сваёй здагадцы, ён напрошваецца ў госці да Луіса Альберта, але той яму адмаўляе. Гэта не бянтэжыць Дзіега, і ён, карыстаючыся тым, што Луіс Альберта моцна п'яны і можа забыцца пра сваю адмову, вырашае прыйсці да яго без запрашэння.

ЭСТЭР

Позна ўвечары, калі ў доме Сальвацьера ўжо ўсе спяць, Эстэр чакае вяртання Луіса Альберта. Яна ведае, у якім стане ён прыйдзе. Менавіта на яго ап'яненне і разлічвае Эстэр.

Луіс Альберта вяртаецца, ледзь трымаючыся на нагах. Эстэр дапамагае яму падняцца ў яго пакой і спрабуе спакусіць. Але Луіс Альберта імгненна засынае.

Эстэр гэта не спыняе. На наступную раніцу яна расказвае донне Алене, што Луіс Альберта завабіў яе ноччу да сябе і спакусіў.

Донна Алена абурана паводзінамі сына, але і Эстэр атрымлівае порцыю папрокаў. Каб апраўдацца, Эстэр гаворыць аб сваім каханні да Луіса Альберта.

Баючыся скандалу, донна Алена вырашае пагаварыць з сынам і прымусіць яго ажаніцца з Эстэр. А той толькі таго і трэба.

ЛУІС АЛЬБЕРТА

Выдумка Эстэр прыводзіць Луіса Альберта ў лютасць. Гэта нахабная хлусня, сцвярджае ён, паміж ім і Эстэр нічога не было і ніколі не можа быць, таму што ён не кахае яе. Такім спосабам яна хоча выйсці за яго замуж, але гэты нумар у яе не пройдзе.

Эстэр жа сцвярджае, што Луіс Альберта быў моцна п'яным і таму нічога не памятае.

Донна Алена больш схільная верыць Эстэр, чым сыну. Разумеючы, што ўгаварыць Луіса Альберта яна не ў сілах, донна Алена паведамляе аб тым, што здарылася, мужу.

Дон Альберта лічыць, што выратаваць гонар сям'і можа толькі жаніцьба сына на Эстэр. Бацька таксама больш верыць пляменніцы, чым сыну.

Эстэр гатова святкаваць перамогу. І ўсё ж адзін чалавек у сям'і паверыў Луісу Альберта. Гэта Марыяна. Але яна нічым не можа дапамагчы яму.

ДЗІЕГА

З'яўленне ў доме Дзіега Авілы ўскладняе становішча Луіса Альберта.

Няпрошаны госць бессаромна заяўляе, што запрошаны на абед сваім новым сябрам. Луіс Альберта не памятае, што запрашаў яго. Гэта на карысць Эстэр. Калі ён не памятае, што запрасіў сябра на абед, значыць, мог забыцца і пра тое, што адбылося ўначы.

Уся сям'я са здзіўленнем даведваецца, што Дзіега знаёмы з Марыянай.

Марыяна сустракае яго вельмі няветліва, але Дзіега ўдаецца пераканаць дзяўчыну ў сваім недачыненні да яе выгнання з дому мачахай. Да таго ж, ён запэўнівае, што адразу пасля гэтага выпадку парваў з Ірмай.

Да візіту Дзіега ў доме Сальвацьера ставяцца па-рознаму. Дон Альберта з вялікім недаверам. Луіс Альберта з абурэннем, донна Алена паблажліва. І толькі Эстэр інтуітыўна адчула ў Дзіега саюзніка і спрабуе завесці з ім дружбу.

ЛУІС АЛЬБЕРТА

Разумеючы, што жыццё ў родным доме становіцца для яго невыносным, Луіс Альберта, нікога не папярэдзіўшы, перасяляецца ў гасцініцу. Аднак сум па Марыяне прымушае яго звярнуцца да Дзіега за дапамогай. Па-першае, яму патрэбны грошы, а па-другое, ён просіць Дзіега прывезці да яго Марыяну.

Дзіега вымушаны згадзіцца выканаць яго просьбу і наладжвае ім спатканне. Марыяна і Луіс Альберта дамаўляюцца сустракацца раз у тыдзень тайком ад сям'і Сальвацьера.

ЭСТЭР

Эстэр просіць Дзіега адкрыць ёй месцазнаходжанне Луіса Альберта. Той пасля некаторага вагання паведамляе Эстэр, у якой гасцініцы жыве стрыечны брат.

Вырашыўшы ў што б там ні было дабіцца мэты, Эстэр настойвае, каб бацькі Луіса Альберта прымусілі яго ажаніцца з ёю. Яна заяўляе донне Алене, што цяжарная ад яе сына.

Даведаўшыся пра гэта, нават Марыяна перастае верыць свайму каханаму. Клетка зачынілася. Луісу Альберта нічога іншага не застаецца, як згадзіцца на ненавісны для яго шлюб.

Аб хлусні Эстэр ведае толькі Рамона, але яна баіцца згубіць яе і захоўвае тайну.

Спробы падрэ Адрыяна выклікаць на шчырасць Эстэр і Рамону поспеху не мелі.

МАРЫЯНА

Каб неяк пазбавіцца ад пастаянных думак пра Луіса Альберта і менш бываць дома, Марыяна просіць дона Альберта ўзяць яе да сябе ў офіс сакратаркай. У апошні час яна многа займалася з настаўніцай, якую ёй наняў дон Альберта, і дабілася вялікіх поспехаў.

Дон Альберта выконвае просьбу дзяўчыны.

У офісе Марыяна знаёміцца з маладым архітэктарам Леанарда Мендысабалем. Леанарда ўражаны прыгажосцю дзяўчыны. Ён пачынае шукаць з ёю сустрэч, заляцаецца да яе.

Марыяна не кахае Леанарда, але ён падабаецца ёй. Яны пачынаюць сустракацца.

Дон Альберта станоўча ставіцца да гэтых сустрэч. Ён мяркуе, што Леанарда зможа падабраць ключ да сэрца выхаванкі, і Марыяна паступова забудзе Луіса Альберта.

Зусім іначай на спатканні Леанарда і Марыяны глядзіць Луіс Альберта. Ён пакутуе ад рэўнасці. Некалькі разоў ён спрабуе пагаварыць з Марыянай, але яна не жадае яго слухаць.

Дон Альберта, разумеючы, што Марыяна і Луіс Альберта не могуць жыць пад адным дахам, знімае дзяўчыне ўтульную кватэру.

Яе адрас стараюцца захаваць у тайне ад усіх, але асабліва ад Луіса Альберта.

ЭСТЭР

Час ідзе, і выдумка Эстэр аб яе цяжарнасці вось-вось раскрыецца. Трэба штосьці прыдумаць.

Донна Алена прапануе ёй наведаць знаёмага гінеколага.

Але гэта можа раскрыць тайну Эстэр, і яна катэгарычна адмаўляецца ад прапановы цёткі.

Ёй патрэбен урач, які дапамог бы скрыць праўду. Яна просіць Дзіега знайсці такога ўрача. Дзіега дае ёй адрас нейкага доктара Гомеса, які за пэўную суму бярэцца ўсё ўладзіць.

Аднак у Эстэр няма такіх грошай, яна звяртаецца да донны Алены, а затым да дона Альберта і бярэ ў кожнага па дваццаць пяць тысяч песа нібыта на пакупку новых сукенак.

Усе гэтыя грошы ідуць на аплату паслуг доктара Гомеса. Ён кладзе на некалькі дзён у сваю клініку і выдае даведку, што з-за падзення Эстэр цяжарнасць давялося спыніць, бо дзіця аказалася мёртвым.

ЛУІС АЛЬБЕРТА

Ні да жаніцьбы, ні пасля Луіс Альберта ні разу не дакрануўся да Эстэр. Іх шлюб — фікцыя. Ён шукае прычыну для разводу.

У Мексіцы разводы вельмі непапулярныя. Развесціся можна толькі па згодзе абодвух або калі мужа ці жонку выкрылі ў здрадзе. Але Эстэр ніколі не згодзіцца на развод.

Луіс Альберта прыходзіць да доктара Гомеса, жадаючы даведацца ад яго праўду аб «дзіцяці», але той не хоча дапамагчы, бо здзелка з Эстэр пагражае яму судом.

ДОКТАР ГОМЕС

Гэты доктар не ладзіць з правасуддзем. За ранейшыя грахі яму забаронена практыкаваць. Таму ён працуе нелегальна.

Ён азартны ігрок, часты наведвальнік начнога клуба Фернанда. Гомес вінаваты Фернанда вялікую суму. Гаспадар клуба патрабуе вяртання грошай, але ў доктара іх няма.

Фернанда падказвае Гомесу, як дастаць грошы. Трэба шантажыраваць Эстэр. Калі яна не згодзіцца заплаціць, прыгразіць, што Луіс Альберта даведаецца пра ўсё.

Гомес згаджаецца на шантаж.

(Працяг будзе).

ТЭЛЕБАЧАННЕ

17 верасня

Беларускае тэлебачанне

15.20. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. «Плач перапёлкі». Мастацкі фільм. 3-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Беларуская літаратура. 10-ы клас.
17.15. «Дудка-весялушка», «Лясныя казкі». Мультфільмы.
17.40. «Цёплы дом». Пра сямейны дзіцячы дом у вёсцы Халап'я Івацэвіцкага раёна.
18.00. Уз'яднанне. Нагадаем верасень 39-га...
18.25. Дак. фільм.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.15. Як пачаць уласную справу. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.45. Бізнес-клуб «Партнёр». Выйсце з крызісу ёсць. Роздум спецыялістаў навукова - эканамічнага цэнтра «Экон». Перадача 1-я.
20.15. Тыдзень беларускага ўрада. Інтэрв'ю старшыні Гомельскага абласнога Савета народных дэпутатаў М. Р. Вайцянкова
7.50. «Фядорына гора». Мультфільм.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Студыя «Формула».
23.25. НІКа.
23.40. Футбол-92. Вынікі тура.
23.55. Футбол. «Хімік» (Гродна) — «Дынама» (Мінск).

Канал «Астанкіна»

14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Тэлемікст.
15.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.00. Праграма тэлебачання Японіі. «Гісторыя аўтамабільнай прамысловасці Японіі».
17.00. Навіны.
17.25. ...Да 16 і старэйшым.
18.05. «Багатыя таксама плачуць».
18.50. Дак. фільм.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Хіт-парад «Астанкіна».
21.55. Аўтаралі «Парыж — Масква — Пекін».
22.20. Чорная скрыня.
23.00. Навіны.
23.20. Лімпапо.
23.50. Любімыя песні.

Канал «Расія»

15.00. Сігнал.
15.15. «Калі загавораць камяні».
15.30. Пілігрым.
16.15. «Дараэман». Мультфільм (Японія). 3-я серыя.
16.30. Там-там навіны.
17.30. Азы кар'еры.
17.45. Праграма «Ключ».
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Студыя «Нотабене».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Рэпарцёр. «Нараджэнне».
19.45. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм. 4-я серыя.
21.15. Пятае кола.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.25. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.55. Пятае кола (працяг).

18 верасня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Фізкульт-ура!» Кінанарыс.
9.00. Беларуская літаратура. 10-ы клас.
9.40. «На сямі вятрах». Маст. фільм.
15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. «Плач перапёлкі». Маст. фільм. 4-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. «Два клёны». Мультфільм.
17.10. Голас. Літаратурна-мастацкі відэаканал для школьнікаў.
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Магілёў).
19.10. Творчыя партрэты. Народны паэт Беларусі Максім Танк.
19.55. Бізнес-клуб «Партнёр». Выйсце з крызісу ёсць. Перадача 2-я.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. «На сямі вятрах». Маст. фільм.
23.20. НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Кале і Бука». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
9.55. ...Да 16 і старэйшым.
10.35. «Коля, Оля і Архімед». Мультфільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Задача з трыма невядомымі». Маст. фільм. 2-я серыя.
12.25. «Экзамен на чын». Кароткаметражны фільм.
12.55. «Безыменны замак». Маст. фільм. 4-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Брыдж.
14.50. Бізнес-клас.
15.05. Блакнот.
15.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.00. Іграе Э. Грач (скрыпка).
16.20. Цэнтр.
17.00. Навіны.
17.20. Погляд з правінцыі. Ці вытрымае рэформы спіна селяніна.
17.40. Крэшчэнда.
17.55. Фільм — дзецям. «Прыгоды чорнага Прыгажуна». 10-я серыя.
18.20. Чалавек і закон.
18.50. Поле цудаў.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Фанат». Маст. фільм.
22.15. ВіД прадстаўляе. «Музагляд».
23.00. Навіны.
23.20. Адпачывай.
23.35. Праграма «Так!»
0.05. Пляцоўка «Музагляду».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Студыя «Нотабене».
8.55. Вольны час. «ТБ-атэлье».
8.50. М-трэст.
9.05. Іграе гітарыст Анатолій Болатаў.
9.30. Начны акцёрскі клуб у ранішнім эфіры.
10.40. «Бурда модэн» прапануе...
11.10. «Граф Монтэ-Крыста». Маст. фільм. 4-я серыя.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. «Раджа-Хёга для ўсіх». Перадача 1-я.
16.15. Там-там навіны.
16.30. «Пераказ». Відэафільм.
16.50. Дысней па пятніцах. «Юны Гары Гудзіні». Маст. фільм (ЗША). Частка 1-я.
17.45. Давайце разбяромся.
18.00. Белая варона.
18.45. Крымінальныя паведамленні.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Вуснамі дзіцяці.
20.00. У свеце аўта- і матаспорту.
20.30. «Асабістая справа суддзі Іванова». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.20. Пятае кола.
22.25. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.50. Вячэрні салон.

СЛУЖБА-02

Беражонага Бог беражэ. Ці не так?

...Выцісnуўшыся аднойчы з перапоўненага аўтобуса, вы накіроўваецеся да свайго шматпавярховага жытла, адначасова спрабуючы намацаць у сумцы ключы ад кватэры. І раптам — які жах! — заўважаеце, што кашалёк, у які раніцай паклалі, здаецца, усю зарплату, разлічваючы натрапіць на які-небудзь дэфіцыт, некуды загадкава знік. Спадзеючыся, што ў апошні момант, напэўна, забыліся кінуць яго ў сумку, нарэшце дабіраецеся да сваіх дзвярэй і... Першае, што кідаецца ў вочы — сіратлівы плафон з вывінчанай лямпачкай пад столлю вашай ушчэнт абрабаванай кватэры...

Не спяшайцеся абвінавачваць работнікаў міліцыі, якія «заўсёды немаведама куды глядзяць». Ва ўсім вінаваты вы самі.

— Але, як вядома, пакуль гром не грымне, мужык не перахрысціцца,— сцвярджае **начальнік аператыўна-пошукавага аддзела ўпраўлення ўнутраных спраў Мінгарвыканкома Уладзімір Георгіевіч КАСЬЯНАЎ.** — Калі гаворка заходзіць пра крадзяжы, амаль кожны чамусьці ўпэўнены, што нейкім чынам застрахаваны ад гэтага. І дарэмна. Ахвярай крадзяжу сёння можа стаць практычна любы. Калі раней злодзеі бралі пераважна каштоўныя рэчы, то зараз не грэбуюць нічым. Бо дэфіцытам стала амаль усё. У параўнанні з мінулым годам колькасць кватэрных крадзяжоў павялічылася амаль на дваццаць працэнтаў. І не дзіўна. У нас створаны проста выдатныя ўмовы для росквіту рабаўніцтва. Па-першае, знікла праблема збыту скрадзенага. [illegible] — амаль усё. А наша ўласная легкадумнасць? Ледзь ці не ў кожнай газеце тыповыя аб'явы: прадаю відэацэнтр, тэлевізар... Значыць, грошы ў такога чалавека ёсць. Рабаўнік набірае нумар пазначанага ў аб'яве тэлефона, высвятляе ў гаспадара, калі ён працуе, калі бывае дома (нібыта для больш зручнай сустрэчы), даведваецца адрас... Далей ужо, як кажуць, справа тэхнікі. Выбіць нашы дзверы, а навешваюць іх вельмі неахайна,— справа не асабліва складаная. Да таго ж, адчыняюцца яны ў кватэру, а не наадварот, што таксама аблягчае жыццё зладзеям. Дадаць сюды форткі, балконы — пастаянна адчыненыя ў няздаўнюю спякоту.

Яшчэ адзін вораг — залішняя даверлівасць. Звяртаецца да нас нядаўна дзядок — [illegible] «з маладымі людзьмі», запрасіла да сябе «на чай». Зразумела, і думаць не думала ні пра які крадзеж.

Пераканаўчая парада — будзьце абачлівымі. Ёсць спецыяльныя кааператывы, якія займаюцца ўмацаваннем дзвярэй. Грошы яны, праўда, бяруць немалыя. Але ж лепш аднойчы патраціцца, чым потым усё жыццё кусаць локці. Калі ад'язджаеце некуды на працяглы тэрмін, пакіньце суседзям ключы ад паштовай скрынкі: «вылічыць» кватэру без гаспадара могуць і такім чынам. Дарэчы, вельмі рэдкія выпадкі, калі людзі паведамляюць у міліцыю, што нехта падазроны круціцца ля дзвярэй іх суседа. Псіхалогія тут такая: «Дзверы не мае, няхай сабе круціцца». Але на месцы суседа можаце аказацца і вы...

Колькасць кішэнных крадзяжоў пакуль што застаецца на тым жа ўзроўні. Толькі вось такі факт: за апошнія два гады з паведамленнямі аб кішэнных крадзяжах да нас звярталіся выключна жанчыны. «Вінаваты» у гэтым пэўныя адрозненні ў жаночай і мужчынскай псіхалогіі. Калі мужчына дзесяць разоў праверыць наяўнасць сваіх грошай, жанчына [illegible] тое, што яна хацела купіць, для яе ўжо нічога на свеце не існуе, акрамя запаветнай мэты дабрацца да прылаўка. Кішэннік — нават з не вельмі вялікім «стажам» — абстаноўку ацэньвае адразу. Тое ж і на транспарце ў гадзіны «пік». Так званага «лоха» вопытны злодзей вылічыць адразу. Жанчына ажыўлена размаўляе з сяброўкай або ўвязалася з некім у сварку. Сумачка яе, можна сказаць, безнаглядная. Да таго ж, у натоўпе сумку вельмі цяжка паправіць або прыцягнуць да сябе, калі ўжо не зрабіла гэтага адразу...

Вельмі часта кішэннікі працуюць парамі, але вызначыць іх неспецыялісту даволі цяжка. Так што лепш не шукайце поглядам магчымага злодзея, а трымайце свае рэчы бліжэй да сябе. Купляючы што-небудзь на базары, не засяроджвайце ўвагу на шалях і вачах прадаўца, магчыма, вашу сумку ў гэты час ужо цікуюць. Не насіце кашалёк у поліэтыленавых пакетах. Нават калі «замаскіруеце» яго пад нейкімі рэчамі, у любым выпадку пакет вельмі лёгка разрэзаць — самы распаўсюджаны «цыганскі» спосаб крадзяжу. Памятайце, у любым натоўпе вы [illegible]

Запісала **Ірына ЗАВАДСКАЯ.**

Марыяна, яна ж Вераніка дэ Кастра

Мы больш не можам ігнараваць пісьмы з просьбамі расказаць хоць што-небудзь пра чароўную гераіню мексіканскага серыяла «Багатыя таксама плачуць». Марыяна выцесніла з сэрцаў жыхароў СНД вобраз рабыні Ізаўры, а трывога не пакідае нас: што ж будзе?

Мы адшукалі новазеландскі часопіс, які апублікаваў інтэрв'ю з Веранікай Кастра, якая аказалася зусім не з роду лідэра кубінскай рэвалюцыі...

— Вераніка, хацелася б даведацца, як вы трапілі ў кіно? Наколькі мы ведаем, вы нарадзіліся ў багатай сям'і і ваша юнацтва не было азмрочана праблемамі, з якімі сутыкнулася Марыяна...

— Мой бацька, канешне, не мільянер, але ён мог дазволіць сабе плаціць за маю вучобу ў прэстыжным прыватным каледжы. Там я пазнаёмілася з маладым чалавекам, брат якога працаваў на адной са студый у Мехіка. Аднойчы мы з Хасэ прыйшлі на здымкі, і там мяне заўважыў адзін прадзюсер. Праўда, ён прапанаваў мне ролю ў масоўцы ў адным з гэтых брудных парнафільмаў. Мяне абурыла само паняцце — масоўка, і я адмовілася.

— Другая прапанова была ад прыяцеля таго ж прадзюсера, якому, як потым прызнаваўся, вельмі спадабалася мая рэакцыя: злосць і абурэнне былі настолькі шчырыя, што яго сэрца, сэрца сапраўднага мужчыны, не вытрымала. І ён кінуў да маіх ног ролю ў сваім фільме «І ліхтары таксама чырванеюць». А потым усё закруцілася, мною зацікавіліся іншыя прадзюсеры, і так я трапіла на здымачную пляцоўку «Багатыя таксама плачуць».

— І вы, канешне ж, адразу пагадзіліся?

— Ведаеце, не. Роля здалася мне вельмі сур'ёзнай, і, да таго ж, у кантракце была прастаўлена проста-такі фантастычная сума. Апрача таго, [illegible] (на той момант) маім каханым чалавекам было ўсё... Ну, карацей, мы расталіся. І ў такі цяжкі для мяне час — «Багатыя таксама плачуць».

— Вераніка, не дае спакою пытанне: якія ў вас адносіны на самай справе з выканаўцам ролі Луіса Альберта?

— Сяброўскія. Але цалуецца ён не вельмі. Можа, таму, што я не мужчына.

— Што вы маеце на ўвазе?

— Ён гомасексуаліст. І таму нам вельмі лёгка працаваць разам. Не было ўсіх гэтых умоўнасцей — проста лёгкія адносіны, прастата і цеплыня.

— Вераніка, а як ваша асабістае жыццё?

— Я вельмі стамілася ад мужчын. Я пачынаю ненавідзець сваю знешнасць. Мужчыны бачаць толькі мае спакуслівыя формы, а пра душу проста не ўспамінаюць. Я палюбіла цішыню. І яшчэ катоў. Яны самыя адданыя сябры. І з імі намнога прыемней, чым з мужчынамі.

— Няўжо?

— Не, не разумейце мяне так літаральна. [illegible] Новы фільм, [illegible] Новы мужчына.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ. Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОЎ (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда». ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, 32-60-13, аддзел па рэкламе і аб'явах — 32-31-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларусь» Дом друку. Тыраж 81.098. Індэкс 63.850. Зак. № 187. Выходзіць 250 разоў на год. Нумар падпісаны ў 21.00.